

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

C. RISE HANSEN
CHRISTIAN 2. s ARKIV

CHRISTIAN 2.s ARKIV

C. Rise Hansen

Christian 2.s arkiv

dets opdagelse i

München og den tidligste udgivelse

af aktstykker derfra

Studier i
dansk arkivhistorie

I kommission hos

Dansk Videnskabs Forlag A/S

København 1958

FORORD

I forbindelse med omflytninger og nyopstilling af reoler i Rigsarkivet blev det forrige år nødvendigt, at et i materie henliggende oplag af den ved H. C. Reedtz påbegyndte, men aldrig afsluttede udgave af i Bayern og Nederlandene indsamlede dokumenter vedr. Christian 2.s historie makuleredes, efter at der forud var givet en lang række biblioteker m. v. lejlighed til at erhverve sig eksemplarer af det trykte. Arbejdet med denne sag bevirkede, at jeg fordybde mig i denne udgaves historie og i de forudgående bestræbelser i 1820'erne på at finde frem til Christian 2.s i udlandet forsvundne arkiv. Jeg er Statens almindelige Videnskabsfond megen tak skyldig for en bevilling, der har muliggjort trykningen såvel af denne lille afhandling som af de vedføjede aktstykker.

Rigsarkivet i april 1958

C. Rise Hansen.

I.

Opdagelsen af Chr. 2.s arkiv i München og H. C. Reedtz' sendelse dertil. (1)

Da kong Christian 2. i 1523 forlod Danmark, medtog han et betydeligt antal dokumenter; dette var allerede samtiden bekendt og fremgår direkte af de af kongens sekretær Cornelius Scepper forfattede stridsskrifter mod lybækkerne og mod Frederik 1., hvori der omtales bestemte aktstykker, ja, enkelte ligefrem aftrykkes. Under Christian 2.s ophold i landflygtigheden voksede hans arkiv ved den brevvæksling, han førte i udlandet (2). Siden hen kom vel – som ved hans fængsling 1531 – mindre dele af hans arkiv til Danmark, men størstedelen forblev i udlandet og forsvandt i arkivernes mulm, uden at nogen herhjemme vidste, hvor den skulle søges. Adskillige forsøg blev gjort på at finde frem til denne skjulte skat, både af svenske og danske, men uden held. Den, der først kom på sporet, var historikeren Hans Heinrich Behrmann, der 1815–29 var arkivar i Det slesvig-holsten-lauenborg-

(1) Hvor intet andet er angivet, findes de omtalte eller citerede aktstykker i RA. Dept. for udenlandske sager. Alm. korrespondancesager. Litr. A. Pakken: Korrespondancesager vedr. Christian 2.s arkiv i München 1825-43.

RA. er benyttet som forkortelse for Rigsarkivet.

(2) Med disse arkivalier forenedes det tronhjemske stiftsarkiv, som ærkebiskop Olav Engelbrektsson 1537 førte med sig fra Norge, for at det ikke skulle falde i hænderne på kong Christian 3. Olav Engelbrektsson døde 1538 i Lierre i Brabant; men hans arkiv kom siden til pfalzgreven i Heidelberg (Norsk biografisk Leksikon X, 1949, 369, jvf. Breve og Aktstykker til Oplysning af Christiern den Andens og Frederik den Førstes Historie. Udgivne af C. F. Allen I, 1854, Indledningen, s. XI).

ske kancelli; han fandt i papirer vedr. forhandlingerne på mødet i Schmalkalden i marts-april 1540 mellem Christian 2.s svigersøn pfalzgreve Frederik og Christian 3.s gesandter en ytring af pfalzgrevens sekretær Hubert af Lüttich, hvori det anføres, at pfalzgreven nylig havde fået størstedelen af kong Christian 2.s hele kancelli. (1).

Eftersøgningen, der tidligere havde samlet sig om Nederlandene, rettedes nu mod de tidligere pfalziske besiddelser, eller, da pfalzgrevens efterslægt var kommet til magten i Bayern, mod denne stat. Den, der udnyttede Behrmanns opdagelse og nåede frem til positive resultater, var den også af andre videnskabsgrene fortjente biskop Frederik Münter; han benyttede sine videnskabelige forbindelser med udenlandske lærde, skrev således 24. juni 1823 til den bayerske arkivar Carl Georg Dumgé, der i brev af 22. februar 1825 bl. a. kunne oplyse, at de badensiske arkiver intet indeholdt, at en større del af det pfalziske arkiv ved Tillys indtagelse af Heidelberg kom til München, men at det derværende kgl. hus- og familiearkiv var så godt som utilgængeligt; iøvrigt pegede han i brevet mod Nederlandene, især Bülssel, som det sted, hvor arkivalierne muligvis var at finde (2). 6. juli 1823 havde han ligeledes sat sig i forbindelse med den tyske bibliotekar og professor J. C. Siebenkees bl. a. for også gennem ham at efterlyse Christian 2.s arkiv, idet han vidste, at Siebenkees havde fri adgang til de

(1) H. Behrmann: Christian den Andens Fængsels- og Befrielses-Historie, 1812, der s. 128f. anfører citatet: »Pfalzgraf Friederich berüme sich grosser gerechtigkeit zu dennemark, hab könig Christierns ganz Canzlei mehrerteil neulich kriegien dann viel usgerichtet vertrege vnd anders so zwischnen könig Christiern vnd könig Friedrichen gemacht, funden, sampt andern brieven«. Jvf. sammes Kong Christian den Andens Historie, 1815, Indledningen, s.C, og C. F. Allens ovenanførte udgave, Indledningen s. XXII.

(2) Frederik Münter. Et Mindeskrift, V, 1944, 231–37, især 233, og 204, jvf. I, Andet halvbind, 1949, 190 og VII, 1954, 43.

bayerske arkiver (1). Svaret må vel også herfra have været negativt (2).

Münter gav imidlertid ikke op. Endnu inden Dumgés svar (af 22. februar 1825), der lod vente længe på sig, var kommet ham i hænde, henvendte han sig 13. februar 1825 med en skriftlig anmodning til Frederik 6. (se bilag I) og indstillede til ham, om han ikke ville bemyndige gesandten ved forbundsdagen i Frankfurt til at foranledige undersøgelser dels i München dels i Mannheim og Heidelberg, hvortil dokumenterne muligt kunne være kommet ved arvedelinger inden for fyrstehusene (3).

Kongen havde vel i forvejen gennem mundtlig drøftelse med biskoppen været underrettet om sagen og bestemte allerede 19. s.m. ved et reskript til Departementet for de udenlandske Sager, at dette i overensstemmelse med Münters anmodning skulle overdrage gesandten i Frankfurt at foretage det fornødne. 1. marts instrueredes da den danske derværende gesandt grev Frederik v. Eyben om at henvende sig til den bayerske og den badensiske gesandt med anmodning om at få foretaget den ønskede undersøgelse i arkiverne ved de respektive hoffer. Hvis de omtalte aktstykker blev fundet i disse arkiver, skulle v. Eyben undersøge, om der kunne fås verificerede kopier af dem.

15. juli 1825 afleverede den storhertugelige badensiske gesandt friherre v. Blittersdorff i en note sit svar og meddelte, at undersøgelsen havde været resultatløs. Hverken

(1) Smst. VI, 1944, 231 f.

(2) Der kendes ikke noget svar fra Siebenkees, måske er et sådant overhovedet ikke indgået.

(3) V. A. Secher sammenblander i »Meddelelser fra det danske Rigsarkiv« I, 1906–18, biskop Münters to aktioner, når det s. 336 hedder, at M. i 1823 ansøgte kong Frederik VI. om at foranledige en undersøgelse anstillet i arkiverne i Mannheim og München efter de savnede arkivalier. – Når Ellen Jørgensen i *Historiens Studium i Danmark i det 19. Aarhundrede*, 1943, 83 også har året 1823 skyldes det utvivlsomt, at fejlen er overtaget herfra.

i det tidligere kurpfalziske arkiv i Mannheim eller i de fra det kgl. bayerske arkiv i München til Karlsruhe afleverede arkivalier var der fundet spor af Christian 2.s papirer (1). Iøvrigt henvistes der i noten til, at Münter allerede gennem Dumgé havde fået disse oplysninger; men som ny hypotese tilføjedes det, at papirerne måske kunne befinde sig mellem de dokumenter, som kardinal Granvela (2) ved sin afrejse fra Nederlandene i marts 1564 tog med til Besançon. Baron v. Eyben underrettede i sin indberetning af 7. august Departementet for udenlandske Sager om svaret, idet han samtidigt bemærkede, at han fra den bayerske forbundsdagsgesandt havde modtaget et foreløbigt, mundtligt svar, der kun gav ringe håb om, at de eftersøgte arkivalier skulle kunne fremskaffes ved hans medvirken. Indholdet af svaret meddeltes 24. august skriftligt til kongen, der 30. s. m. ved et reskript befalede, at det skulle videregives til biskop Münter; dette skete 1. september (3).

Fra den bayerske gesandt ved forbundsdagen v. Pfeffel indløb svar i en note af 31. august, videresendt til departementet i København ved indberetning af 7. september; det hed heri, at efterforskningen i de bayerske arkiver ikke havde vist ringeste spor af de omspurgte arkivalier; dette meddeltes Münter i skrivelse af 20. september (4).

Der hengik efter modtagelsen af disse nedslående efterretninger omtrent et år, da sagen pludselig gik ind i en

(1) I v. Eybens indberetning af 7. august s.å. hedder det, at de skete eftersøgninger såvel ved den evangeliske kirkesektion som i generallandesarkivet havde været resultatløse.

(2) Antoine Perenot Granvela, spansk statsmand, fra 1559 rådgiver for statholderinden i Nederlandene Margrethe af Parma. Fjernet 1564 fra denne post og sendt til sin fødeby Besançon, hvor han 1584 blev ærkebisp. Død 1586 i Madrid.

(3) Orig. i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv A III 2.

(4) Orig. i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv A III 2.

lykkeligere fase, idet den bayerske gesandt ved forbundsdagen, nu friherre v. Lerchenfeldt i en note af 4. august 1826 oplyste, at der ved ophævelsen af provinsarkivet i Amberg var blevet fundet nogle fascikler med til dels beskadigede »Schriften« betegnede »Schwedische Acten«; de var blevet bragt til München og dér undersøgt af en kommission under det kgl. bayerske videnskabernes akademi. Denne havde udarbejdet 2 fortegnelser over aktstykkerne og en beretning; det fremgik heraf, at fasciklernes indhold dels bestod af kong Christian 2.s personlige akter, dels af arkivalier angående norske rigsdeler (1), hvortil kom 2 dokumenter vedr. St. Clara kloster i Odense (2) og 2, der angik det kurpfalziske hus' personlige sager. Gesandten overleverede tillige de omtalte fortegnelser (3) til gennemsyn og tilbød i sit hofs navn, at man gerne ville tillade, at en sprog- og skriftkyndig mand fik adgang til det bayerske rigsarkivs lokaler i München for på den danske regerings bekostning at tage afskrifter af de akter, der angik kong Christian 2. personligt, og at man var villig til at udlevere de akter, som angik St. Clara kloster i Odense.

Departementet modtog denne meddelelse med de omtalte bilag 15. august og videresendte 18. s. m. (4) materialet til biskop Münster, idet det udbad sig underretning om, hvad der efter biskoppens mening yderligere burde foretages i sagen. Münster satte sig nu i forbindelse med professor i historie ved universitetet, etatsråd

(1) »theils in Personal-Achten des Königs Christian II., theils in Schriften und Urkunden, welche Norwegische Reichsteile betreffen« (Fr. Pechlin til Dept. f. udenl. Sager 6. august 1826).

(2) St. Clara kloster var stiftet af dronning Christine; det stod færdigt 1521, men nonnerne indførtes først det følgende år.

(3) Werlauff mener i sit brev af 7. december 1826 til Vedel Simonsen, at fortegnelsen var temmelig ufuldstændig (»Fra Fyens Fortid«, udg. af Gust. Ludv. Wad, I, 1916, 214).

(4) Orig. i R.A. H. C. Reedtz' privatarkiv A III 2.

Laurits Engelstoft, hvorefter disse to sammen gennemgik de modtagne fortegnelser og i fællesskab udarbejdede et svar, dateret 10. november 1826, til departementet (aftrykt som bilag II); det hedder heri bl. a., at der i de 172 fascikler i München-rigsarkivet, og i særdeleshed i de første 156, gemmes ligeså vigtige som autentiske og hidtil ubenyttede bidrag til oplysning om Christian 2.s historie, og navnlig i det tidsrum, der fulgte på hans flugt. Som det var at vente, gik deres indstilling ud på, at den bayerske regerings tilbud burde modtages, således at en dansk videnskabsmand med de fornødne kvalifikationer kunne udsendes til München for på stedet at efterse og bedømme aktstykkerne og tage afskrifter – fuldstændige eller i ekstrakt – af dem, der især var af vigtighed for danske arkiver. Til at forestå hvervet – en eller flere sammen – udpegedes frem for andre kammerjunker, cand.jur. Holger Christian Reedtz, om hvem det kunne oplyses, at han formentlig også gerne ville påtage sig denne opgave. Reedtz havde netop i 1826 udgivet sin traktatsamling »Répertoire historique et chronologique des traités conclus par la couronne de Danemarck depuis Canut-le-Grand jusqu'à 1800«, der iøvrigt var forsynet med et forord af L. Engelstoft, og det er vel denne, der nu har peget på ham; der tales i indstillingen om hans for hans alder ualmindelige historiske, genealogiske og diplomatiske kundskaber, om hans arbejdsomhed, forstandige omdømme og betydelige øvelse i at læse og benytte arkivdokumenter, ligesom man også fandt, at hans »udvortes« forhold, hans adelige familie, formue og forbindelser ville give ham »relief« på de fremmede steder. Arbejdet blev anslået at ville vare flere måneder, hvorfor man fandt det fordelagtigt, hvis Reedtz fik en duelig medhjælper, der – som det hedder – »kunne gaae ham tilhaande«. Münter og Engelstoft bragte her to i forslag, hvorimellem der kunne vælges;

den ene var sekretær i udenrigsdepartementet Marcus Pauli Hvass (1), der netop stod foran en videnskabelig udenlandsrejse, den anden cand.theol. Hans Mathias Velschow, der 1824 havde modtaget Videnskabernes Selskabs guldmedalje for en prisafhandling om middelalderligt møntvæsen og 1825 havde skrevet en studie over odensebiskoppen Regner. Blev en af disse antaget, skulle han – efter de to forslagsstilleres mening – inden afrejsen forberede sig ved øvelse i arkiverne. Indstillingen mundede ud i, at der – når afskrifterne eller udtogene forelå – skulle ske et udvalg af de betydningsfuldste til udgivelse i trykken sammen med de hidtil utrykte aktstykker til Christian 2.s historie.

Sagen synes derefter at være faldet til ro i departementet, indtil en forespørgsel fra bayersk side til Pechlin, videresendt af denne i skrivelse af 7. febr. 1827 og modtaget i København den 17 s. m., atter satte gang i den. Departementet fremkom da 2. marts med en forestilling til kongen, hvori det hed, at denne af biskop Münters og etatsråd Engelstofts indstilling ville se, at »det ikke alene ansees meget vigtigt, men næsten uomgængeligen fornødent at det overdrages en Sprog- og Sag-kyndig dansk Videnskabsmand i nogle Maaneder at begive sig til München« etc. Departementet fulgte nøje de to lærdes indstilling og tilføjede om Reedtz, at det udover det i denne til hans fordel fremhævede kunne anføre, »at det iblandt andet ved et af ham i de Nordamericanske Sager fortrinligen vel udført Arbeide har havt Leilighed til at lære at kjende hans særdeles Duelighed til diplomatiske Forretninger.« Om Hvass hedder det bl. a. »Han har altsaa arbeidet henved to Aar i Departementet, deels uden

(1) Om ham og hans forhold bl. a. til chefen for Departementet for de udenlandske Sager, grev Ernst Schimmelmänn, hvis privatsekretær han havde været, se F. Hvass: Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvas, I, 1861, 61 f.

Emolumenter, deels med en liden Gage, og har i den Tid stedse viist en roesværdig Flid og megen Duelighed. Det er Deres Majestæt bekjendt, at han har besvaret et af Universitetet opkastet Priisspørgsmaal og derfor vundet Guldmedaillen (1). I hans Embedstid har han i de Timer, som levnedes ham fra den Kongelige Tjeneste, med Iver beskjæftiget sig med de historiske Videnskaber, og især med det Tidsrum af Historien, som vedkommer Kong Christian den 2dens Regjering«. Velschow afærdigedes derimod med nogle bemærkninger om hans produktion og om, at han derved bl. a. »har documenteret sin Duelighed til historiske Undersøgelser«; departementet foretrak sine egne kræfter. Forestillingen afsluttedes med fremhævelse af, at de to, der sendtes afsted, »vilde være at meddele de mueligen nødvendige Instructioner af Biskop Münter og Etatsraad Engelstoft«, og af, at der i München på selve stedet måtte antages nogle skrivere for desto hurtigere at fremme og tilendebringe arbejdet. Om penge til rejse og ophold skulle der ligeledes træffes bestemmelse.

Kongens resolution, der faldt 10. marts, fulgte ganske departementets indstilling. Reedtz fik befaling at begive sig til München med Hvass som medhjælper, og om sidstnævnte tilføjedes det: »da finde Vi, forsaavidt det maatte behage Os i anden Henseende allernaadigst at tilstaae Legationssecretair Cancellist Hvass Reiseunderstøttelse, at det vilde være forbunden med mindst Bekostning om denne dertil beordredes« (2). Udgifterne til

(1) Hvass indtrådte 4. juni 1825 som volontør i det udenrigske departement, udnævntes 19. november s.å. til tredje cancellist smst. med en gage af 200 rbdrl. 28. juni 1826 fik han titel af legationssekretær. Han besvarede den for 1824 udsatte prisopgave i teologien, hvorfor han 28. januar 1828 modtog guldmedaljen, jvf. Hvass: anf. arb. s. 62.

(2) Legationssekretær M. P. Hvass fik ved kgl. resolution af 24. marts 1827 bevilget en rejseunderstøttelse på 400 rbdrl. sølv af Fonden ad usos publicos, jvf. »Fonden ad usos publicos« III (ved Henny Glarbo), 1947, 26-28.

rejsen skulle iøvrigt afholdes på normalreglementet af den sum, der var bestemt til overordentlige udgifter under departementets ressort, dog således at de ikke kom til at overstige 1000–1200 species. Senere skulle det nærmere bestemmes, på hvad måde departementets udlæg kunne refunderes (1).

De af resolutionen følgende ekspeditioner fremkom hurtigt. Pechlin fik 13. marts ordre til at takke den bayerske regering og meddele den, at Reedtz var udnævnt til at foretage undersøgelser m.v. i München (2). Samme dag fik Münter og Engelstoft underretning om den kgl. resolution, og departementet bad dem forsyne de personer, der nu udsendtes til München med de fornødne instruktioner, ligesom de blev anmodet om at lade foretage en afskrift af de to fra Bayern modtagne fortegnelser, for at disse kunne blive sendt tilbage (3).

Med skrivelse af 24. marts fremsendte Münter og Engelstoft de ønskede instruktioner til gennemsyn (trykt som bilag III); de antoges fuldtud af departementet, der i svarskrivelse af 5. april (4) kunne meddele, at det intet havde at bemærke eller tilføje til instrukserne, der derefter endeligt udfærdigedes af de to lærde og tilsendtes departementet 14. april.

I skrivelse af 8. maj instrueredes Reedtz og Hvass desuden om forskelligt andet; de skulle således først lægge vejen om ad Frankfurt a.M. og dér overlevere baron Pechlin en skrivelse med anmodning om at introducere dem for den bayerske forbundsdagsgesandt, for at denne kunne lade dem forestille for det bayerske ministerium. Med baron Pechlin skulle de også rådføre sig om må-

(1) Orig. i Dept. f. udenl. Sager. Forestillinger 1827.

(2) Pechlin lod 20. marts 1827 meddelelsen gå videre til den bayerske forbundsdagsgesandt, jvf. dennes svarnote af 22. s.m. og Pechlins indberetning herom 25. s.m., journaliseret i København 2. april.

(3) Orig. i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv A III 2.

(4) Orig. i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv A III 2.

den, hvorpå de sidenhen lettest og med mindst bekostning kunne hjemsende afskrifterne. De blev også instrueret om at modtage de to aktstykker ang. St. Clara kloster i Odense, der ligesom afskrifterne skulle indsendes til departementet. Om afholdelsen af udgifterne til ekvipering, rejse hen og hjem, opholdet i München m.v. blev de fornødne ordrer ligeledes uddelt.

Henimod slutningen af maj afrejste Reedtz og Hvass – med et betydeligt antal håndbøger i bagagen (1) – 23.–25. maj var de i Hamborg. Derfra gik rejsen over Hannover, Göttingen, Köln, Koblenz, Rüdeshheim, Wiesbaden til Frankfurt a.M., hvor de opholdt sig over en uge, inden de fortsatte via Darmstadt, Heidelberg, Stuttgart, Ulm, Augsburg til München, hvortil de ankom 19. juni (2).

22. juni fik de de meget omtalte fascikler at se i rigsarkivet i München og kunne derefter gå i gang med deres arbejde (3). Et mindre sammenstød mellem de to danskere synes hurtigt overvundet (4). De to unge forskere

(1) Jvf. Reedtz' skrivelse til grev Schimmelmänn af 4. marts 1828. – Det er urigtigt, når Werlauff i brev af 30. marts 1827 meddeler Vedel Simonsen, at Reedtz på den tid og på egen bekostning rejste til München (»Fra Fyens Fortid« I, 1916, 222f.).

(2) H. C. Reedtz til Dankwart 11. juli 1827 (RA. Privatarkiver. Dankwarts papirer pk. 2: Breve fra Holger Chr. Reedtz (og hans moder) 1827–52). – Hvass til grev Schimmelmänn, dat. Frankfurt a. M. 13. juni 1827 (RA. Privatarkiver. Schimmelmänn'ske Papirer. Pk. 17: Breve til grev H. Ernst Schimmelmänn fra danske diplomater og medlemmer af corps diplomatique i København (1778–1831)). – I sin skrivelse af 4. marts 1828 til grev Schimmelmänn hævder Reedtz, at de nødtes til at blive 10–11 dage i Frankfurt a.M., ligesom han gør opmærksom på, at han efter ordre måtte begive sig til enkedronningen af Bayern på Tegernsee for at overbringe hilsener fra Frederik 6.

(3) Se bilag IV. En indberetning af 30. juni fra Reedtz til grev Schimmelmänn – omtalt i Reedtz' privatbrev til Dankwart af 11. juli 1827 (se ovf.) – er forgæves eftersøgt. Ligeledes et smst. omtalt brev til L. Engels-toft af 11. (?) juli s. å. – Schimmelmänn svarede 21. juli 1827.

(4) Reedtz fortæller herom i det tidl. nævnte brev til Dankwart af 11. juli 1827: »Hvass læser nu de gamle Haandskrifter med megen Færdighed,

blev i rigsarkivet mødt med største forekommenhed, fik eget værelse dér, ja, udleveret nøglen til dette af rigsarkivaren, baron v. Freyberg, der også skaffede dem de nødvendige bøger fra bibliotekerne (1).

Arbejdet var oprindelig beregnet at kunne udføres i løbet af højst 4 måneder; men kort efter danskernes ankomst til München blev der i rigsarkivet fundet flere fascikler med akter – ialt 115 pergamentdokumenter (2) – der ikke var medtaget i de først udarbejdede fortegninger; det skønnedes tilmed, at de var af »den største historiske Interesse og langt vigtigere end de forhen fundne, der for største Delen blot indeholder oftnævnte Konges Privat-Correspondance«; blandt de nye fund var således Christian 2.s håndfæstning, kongens ægteskabskontrakt (fra 1514), foreningen mellem Danmark og Norge (af 1450), Stockholms kapitulation (af 7. sept. 1520) o.s.v. (3). Reedtz fandt derefter, at det ville være aldeles umuligt at tilendebringe også det nytilkomne arbejde inden 19. oktober og meddelte i skrivelse af 20. september (4), at der derudover ville medgå endnu 4–5

og efter en lille Forklaring jeg har været nødsaget at have med ham angaaende hans Prætentioner, leve vi paa en meget venskabelig Fod«. (RA. Privatarkiver. Dankwarts papirer. Pk. 2).

(1) Se H. C. Reedtz' indberetning af 22. marts 1828, aftrykt som bilag VII).

(2) Antallet anføres i beretning fra den norske regering af 27. april 1830 til kongen af Sverige og Norge, se »Meddelelser fra det danske Rigsarkiv« I, 1906–18, 361.

(3) Mange af disse dokumenter er medtaget og trykt i Reedtz' udgave; de mangler oplysninger om fascikelnr. i det bayerske rigsarkiv, hvad derimod de dokumenter, der stammer fra de 172 først fundne fascikler har. – Reedtz' skrivelse til Münster (bilag VI) har oplysninger om de nye fund.

(4) Denne skrivelse findes ikke i pakken med korrespondancesager vedr. Christian 2.s arkiv i München 1825–43; den synes heller ikke at være indført i Manualprotokollen for 1827 og har vel da snarest været stilet til Ernst Schimmelmänn personligt, men findes heller ikke i dennes privatarkiv. Skrivelsens dato fremgår af koncepten til svarskrivelsen til

uger. Den sum, der var beregnet til at lønne afskriverne med, var også for lille; men Reedtz skønnede, at en sum af 3-400 specier ville være tilstrækkelig til at betale de ved hans og Hvass' forlængede ophold og ved de endnu resterende afskrifters besørgelse forøgede udgifter, ja, stillede endog i udsigt, at en stor del af denne sum kunne spares. Han udbad sig samtidig allerhøjeste befaling, om han snarest muligt skulle vende tilbage til København, eller om han og Hvass skulle fortsætte arbejdet. Hvis Reedtz fik ordre at returnere til København, ville Hvass, der alligevel havde til hensigt at forblive en del af vinteren i München, kunne føre tilsyn med de afskriverne, der fortsat måtte beskæftiges; men der var dog det at bemærke, at en stor del af det tilbagestående arbejde angik dansksprogede dokumenter og udarbejdelsen af ekstrakter, hvilket arbejde efter Reedtz' mening kun ville kunne besørges af Hvass.

Reedtz skrev også omkring midten af september til biskop Münter og forklarede om de nyfundne dokumenter samtidig med, at han bad denne anvende sin indflydelse såvel hos kongen som hos grev Schimmelmann til støtte for en øget bevilling (brevet trykt som bilag V).

Da sagen var blevet forelagt Frederik 6., bestemtes det ved et reskript til udenrigsdepartementet af 20. oktober, at Reedtz og Hvass i forening skulle tilendebringe det dem overdragne hverv i München, og der bevilgedes dem i den anledning en sum af indtil 400 specier eller 800 rbdlr. sølv mønt udover de 1200 specier, som tidligere var bevilget til opgaven. Det lykkelige udfald meddeltes Reedtz i skrivelse af 23. oktober, og det tilføjedes, at man intet havde at indvende imod, at afskrifterne og ekstrakterne sendtes med en fragtvogn til Hamborg.

Hvornår arbejdet var afsluttet vides ikke helt nøj-

Reedtz af 23. oktober, dens indhold af det referat, der ligger ved det kgl. reskript af 20. oktober s. å.

agtigt (1). Reedtz anslår i et brev af 8. november til biskop Münter (trykt som bilag VI), at arbejdet vil være afsluttet om 3, højst 4 uger; han har da »den hæftigste Lyst« til at arbejde på Christians 2.s historie fra 1523 til 1532 og omtaler bl. a., at der nu vil komme nogle svenske, udsendt af regeringen for at se på de samme akter (2). Hvass blev i München ind i det nye år (3) og fortsatte derefter sin rejse til Italien, hvor han bl. a. knyttede forbindelse med prins Frederik, den senere kong Frederik 7. (4). Reedtz rejste hjem, vistnok i sidste halvdel af december måned, denne gang over Berlin (5). Hvornår afskrifterne nåede København vides heller ikke bestemt; men Reedtz, der i hvert fald 4. marts (6) var tilbage i hovedstaden, havde henlagt arbejdet med at ordne og registrere alle akterne til København for at spare den kostbare tid i München, og dette arbejde må have været afsluttet, da han ved en indberetning af 22.

(1) Utvivlsomt er det sket inden udgangen af 1827. Når V. A. Secher i sin titl. omtalte afhandling i »Meddelelser fra det danske Rigsarkiv« I, 336 anfører, at arbejdet sluttedes 1829, er dette urigtigt. –

(2) Den bayerske regering havde tilbudt den svensk-norske regering, at denne måtte lade arkivalierne undersøge. Hensigten var at opnå en udveksling af arkivalier eller bøger med Sverige. Se nærmere V. A. Secher i »Meddelelser fra det danske Rigsarkiv« I, 1906–18, 336; jvf. »Meddelelser från Svenska Riksarchivet« III, 1879, 22.

(3) M. P. Hvass til grev Ernst Schimmelmänn 10. og 17. januar 1828 (RA. Privatarkiver. Schimmelmänn'ske Papirer. Pk. 17: Breve til grev H. Ernst Schimmelmänn fra danske diplomater og medlemmer af corps diplomatique i København (1778–1831)).

(4) F. Hvass: anf. arb. I, 62.

(5) Se koncepten til skrivelse af 18. marts 1828 til kammerjunker Reedtz ang. en af ham i Berlin trukken veksels på Departementet for de udenlandske Sager. – 16. december 1827 kvitterer Hvass for et ham af Reedtz udbetalt beløb, se Reedtz' regnskab af 22. marts 1828, bilag E.

(6) Reedtz anmodede i en promemoria af 4. marts 1828 til Schimmelmänn om at måtte få yderligere udbetalt 350 specier til dækning af udgifter ved rejsen. Skrivelsen synes først tilgået departementet 2. juni; men forestillingen om at godtgøre Reedtz den nævnte sum er dog dateret 30. maj 1828, den kgl. resolution derpå 3. juni s.å.

marts 1828 (aftrykt som bilag VII) kunne fremsende dem (fordelte i 18 fascikler tilligemed fortegnerne) og en kopi af et af Lucas Cranach malet portræt af Christian 2. samt regnskabet over udgifterne ved Münchenrejsen. I den ledsagende skrivelse hedder det bl. a., at afskrifterne indeholder særdeles meget nyt og vigtigt, og at »et ganske nyt Lys opgaaer over Christian II Fordrivelses, Landflygtigheds og norske Expeditions Historie og en meget betydelig Lacune i Danmarks Historie, fra Slutningen af 1522 til 1532, opfyldes saaledes, tildeels endog paa det allerfuldstændigste«. Da der fandtes mange egenhændige breve fra datidens mægtigste fyrster og berømteste mænd, havde Reedtz – iøvrigt i overensstemmelse med instruksens § 13 – for nogenlunde at bøde på afsavnet af originalerne taget facsimiler af de berømteste personers håndskrifter (1).

Portrættet, Reedtz bragte med sig hjem, var en kopi af Lucas Cranach's original, som ejedes af baron Simon

(1) Næmlig af Christian 2.s egen, dronning Elisabeths, kejser Karl 5.s, kong Ferdinands af Ungarn, hertugerne Ottos og Ernsts af Brunsvig-Lüneburg, kurfyrst Joachims af Brandenburg, højmasteren Albrechts af Brandenburg og hertug Albrechts af Mecklenburg, kong Frants 1.s, kong Henrik 8.s, kong Jakob 5.s o. a.s (jvf. dr. William Christensens bemærkninger foran i registratur 68 i RA.). Samlingen indeholdt foruden afskrifterne og ekstrakterne enkelte stykker originale arkivalier, således de ovenomtalte aktstykker vedr. St. Clara kloster i Odense, nemlig Christian 2.s åbne brev til klosteret af 27. december 1521 (Fasc. I nr. 46) og ansøgning af 5. februar 1526 til Christian 2. fra nonnerne i St. Clara kloster (Fasc. IV nr. 15), men derudover enkelte originaler, hvis tilstedeværelse i samlingen vanskeligt lader sig forklare; det drejer sig om Frederik 1.s brev af 14. marts 1525 til det norske rigsråd nordenfjelds (Fasc. IV nr. 3), om det danske rigsråds brev af 27. august 1525 til det norske rigsråd søndenfjelds (Fasc. IV nr. 8), om Frederik 1.s brev af 3. marts 1528 til ærkebispem af Trondhjem (Fasc. IV nr. 37), om Frederik 1.s brev af 5. marts 1531 til samme (Fasc. V nr. 2) og om Gustav Vasas brev af 16. juli 1532 til det norske rigsråd (Fasc. V nr. 30) (jvf. dr. Will. Christensens ovennævnte notater). Allerede Reedtz' originale fortegnelse (d. v. s. Registratur 68) oplyser klart, at foruden brevene vedr. St. Clara kloster i Odense var fasc. IV nr. 3 og 37 samt Fasc. V nr. 2 originaler; det er således ikke originale aktstykker, der siden er indlagt i samlingen.

Eichthal i München; denne ville gerne overlade mæleriet til den danske konge, et tilbud, Reedtz nu fremførte gennem departementet. Den bayerske rigsarkivar baron v. Freyberg indstilledes for sin store imødekommenhed til Hans Majestæts nåde, ligesom de to medlemmer af det bayerske akademi, der i sin tid foreløbig havde ordnet og registreret dokumenterne vedr. Christian 2.s historie, historikeren, overkonsistorialråd Heintz og sprogforskeren, premierløjtnant v. Schmeller, indstilledes til boggaver, idet de også ved senere lejligheder havde ydet god bistand. Reedtz endte endelig med at ytre det ønske, hvis opfyldelse han ville anse for sin største lykke, at departementet måtte finde ham værdig til at bruges ved akternes udgivelse eller bearbejdelse.

Den endnu bevarede fortegnelse over alle afskrifterne og ekstrakterne, der ikke er skrevet med Reedtz' hånd, men på titelbladet forsynet med hans egenhændige påtegning »Kiøbenhavn, Marts 1828 Reedtz« (1), viser, hvorledes materialet har været fordelt på de 18 fascikler. De første fem heraf indeholdt såkaldte »Diplomer og historiske Aktstykker« fra årene 1442–1532 samt enkelte fra den følgende tid, et enkelt stykke fra så sent et tidspunkt som 1607. Det er fra disse fascikler eller rettere fra de to første af dem, de af Reedtz trykte aktstykker (med undtagelse af det, der stammer fra biskop Münthers samling) er taget (2). 6.–12. fascikel indeholdt afskrifter af breve til Christian 2., alfabetisk ordnet efter afsenderens navn, fasc. 13 og 14 afskrifter af breve fra Christian 2. til forskellige, heriblandt en lang række breve til dronning Elisabeth. Til 15. og 16. fascikel var henlagt en række breve fra forskellige til forskellige (herunder dronning Elisabeth). 17. fascikel indeholdt doku-

(1) Nu Rigsarkivets registratur 68 i folio.

(2) Fascikel I omfattede tiden 1442–1522, fasc. II 1523, fasc. III 1524, fasc. IV 1525–30, fasc. V 1531–32 (1607) og diverse.

menter vedk. Søren Norby, fascikel 18 Miscellanea, herimellem afskrifter af adskilligt, der stammede fra ærkebiskop Olav Engelbrektssons papirer (1).

Departementet ønskede nu igen at forelægge sagen for biskop Münter og professor Engelstoft, hvorfor Reedtz' beretning og hele afskriftmaterialet – ved skrivelse af 3. maj s.å. – fremsendtes til dem til udtalelse. Det ønskedes oplyst, hvor fasciklerne med fortegnelser og kopien af portrættet mest hensigtsmæssigt kunne opbevares, samt hvilke af de pågældende dokumenter og papirer der især måtte egne sig til »i sin Tid ved Trykken at bringes til offentlig Kundskab«. Departementet fandt vel, at Reedtz' ønske om at blive brugt ved disse aktstykkers udgivelse og bearbejdelse lå uden for dets bedømmelse, selv om det, forsåvidt det kunne finde sig beføjet til at ytre en mening derom, måtte tro, at han besad både de kundskaber og den flid, der kunne gøre ham værdig til at blive betroet et sådant arbejde. Hvad angik de af Reedtz foreslåede boggaver til Heintz og v. Schmeller udbad man sig oplyst, om de måtte anses for passende, eller hvilke andre lignende bøger der eventuelt kunne bringes i forslag.

Allerede en uge efter forelå svaret fra de to lærde (se bilag VIII), hvori udtaltes, at afskrifterne burde deponeres i Gehejmearkivet, hvor også den samling af kopier af aktstykker, som Münter havde fremskaffet fra nederlandske arkiver og nu tilbød som supplement, burde anbringes. Hvad en påtænkt udgave angik, mente de to lærde, at alt det afskrevne måske med enkelte undtagelser fortjente at udgives, men at det kunne indordnes i

(1) Ordningen følger ikke helt den i Münters og Engelstofts instruks foreslåede plan, jvf. instruksens § 8, hvor det hedder, at m.h.t. den private korrespondance skal alle breve, som er vekslede mellem to personer – tilskrift og svar – samles i kronologisk orden i særlige pakker; dette skete ikke.

to rækker, en hovedsamling omfattende alt det, der havde »fortrinlig diplomatisk og historisk Vigtighed«, hvori også kunne indlemmes de vigtigste af de af biskop Münter fremskaffede nederlandske afskrifter, alt kronologisk ordnet. Hvad der derimod efter sit indhold var af underordnet vigtighed eller mindre umiddelbart vedkom Christian 2.s historie, som en del breve, der nærmest angik private anliggender, og adskilligt af det i 18. fascikel som »Miscellanea« registrerede, måtte udsøndres fra denne hovedsamling for efterhånden at meddeles i »Danske Magazin«. Fordelingen af dokumenterne mellem disse to grupper kunne foretages af et udvalg, til hvis formand gehejmestatsminister Ove Malling blev foreslået, og af hvilket Reedtz tillige burde have været medlem. Der er næppe tvivl om, at Münter og Engelstoft derudover har regnet med selv at blive opfordret til at indtræde i dette udvalg, selv om det ikke direkte udtales i deres indstilling. Selve arbejdet med udgivelsen og udarbejdelsen af indledningen kunne derefter overdrages til Reedtz, dog at et tilsyn med arbejdet overdroges til af departementet udpegede mænd, og her har de to vel – ganske naturligt – atter tænkt sig selv bragt i anvendelse. Hvad angik nådesbevisningerne til de bayrske medhjælpere foresloges en forøgelse af boggaverne omfang.

Departementet underrettede nu kongen i en lang indstilling af 19. maj, vedlagt forskellige af sagens akter. I det store og hele fulgtes Münters og Engelstofts henstillinger. Det udvalg, der skulle nedsættes til at skelne mellem aktstykkerne, som skulle medtages i hovedsamlingen, og dem, der efterhånden skulle trykkes i »Danske Magazin«, blev foreslået sammensat af Ove Malling og Reedtz, idet departementet helt overså, at Münter og Engelstoft havde ladet muligheden stå åben for deres egen, i høj grad berettigede indtræden heri; derimod

forekom det departementet, at de to sidstnævnte lærde ville egne sig bedst til at føre tilsyn med den påtænkte udgaves udførelse, »eftersom« – som det hedder – »disse Herrer deels for største Deelen have ledet denne Sags Gang, deels allerede have nogen foreløbig Kundskab om og almindelig Oversigt over de ommeldte Acters og Documenters Indhold, og endeligen fordi Biskop Münter er i Besiddelse af de ovennævnte ham fra Nederlandene tilhændekomne Documenter, der vel meest passende ved samme Lejlighed kunde blive udgivne i Trykken«.

Kongens resolution faldt 24. maj: De indsamlede papirer skulle afleveres til Gehejmearkivet, ligesom de af Münter fremskaffede afskrifter fra nederlandske arkiver, som kongen »med allerhøjeste Velbehag« modtog. Udvalget af de stykker, der skulle i hovedsamlingen, blev overdraget Malling med hjælp af Reedtz, og det hedder derefter »Forsaavidt Vi nærmere allernaadigst maatte beslutte samme, vil Udgivelsen og Trykningen af Samlingen blive at overdrage Kammerjunker Reedtz«. De forskellige nådesbevisninger fordeltes som indstillet, og det blev overdraget departementet at tilkendegive Reedtz og Hvass kongens allerhøjeste tilfredshed med det af dem udførte arbejde (1).

30. maj udgik de forskellige skrivelser, hvorved kongens resolution bragtes til udførelse (2). 3. juni bevilgedes der Reedtz den ansøgte sum, tilmed rundet op til

(1) Hvad angik det af baron Eichthal tilbudte Cranachske originale portræt af Christian 2., bestemte kongen ved særligt reskript af 31. maj, at departementet skulle tilkendegive baronen kongens allernådigste tak for hans velvillige tilbud, »hvoraf Vi dog, da flere Portraiter af hoiselig Kong Christian den 2den findes i Vore Gallerier, ikke ville gjøre Brug«. Den af Reedtz tagne kopi i tusch af maleriet oversendtes ved skrivelse af 30. maj sammen med afskrifterne til gehejmearkivaren, der 4. juni kvitterede for modtagelsen.

(2) Orig. t. F. Münter og Engelstoft i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv A III 2.

400 specier, idet de overskydende 50 rbdlr. skulle anses som en gratifikation. De direkte udgifter ved sendelsen til München blev derved 2000 specier (d.v.s. 4000 rbdlr.) (1).

Arbejdet med at fremskaffe afskrifterne var dermed afsluttet. Det næste afsnit i München-samlingens historie, overføringen af samlingen til Norden, skal her i det store og hele forbigås, idet den allerede tidligere er behandlet, sidst fra dansk side af V. A. Secher (2), fra norsk side 1938 af Halvdan Koht (3). Selv om en ny vurdering fra dansk side af den norske professor Lundhs optræden og en mere indgående behandling af de forskellige delingsplaner, af selve opdelingen og af de senere (1929 og 1939) skete overdragelser af store dele af samlingen til Danmark i og for sig var ønskelig, falder den dog uden for denne afhandlings plan.

II.

Reedtz' udgivelse af aktstykker fra München-samlingen.

Som det fremgår af det foranstående, var planen om at udgive i hvert fald dele af materialet allerede dukket op i Münters og Engelstofts indstilling af 10. november 1826 og var blevet billiget ved det kgl. reskript af 24. maj 1828, selv om den endelige beslutning om udgaven endnu stod hen. Gehejmestatsminister Ove Malling gik efter den kgl. bestemmelse i gang med at se på afskrift-

(1) Skrivelse til Reedtz af 7. juni 1828.

(2) »Opdagelsen og Erhvervelsen af Kong Kristiern II.s Arkiv fra hans Ophold i Nederlandene 1523-31« i »Meddelelser fra det danske Rigsarchiv« I, 1906-18, 335-83.

(3) Se biografien af Gregers Fougner Lundh i »Norsk biografisk Leksikon« VIII, 1938, 524-29.

materialet. 17. juni 1828 fik han fra gehejmearkivet udleveret 18 stk. specielle fortegnelser over afskrifterne (1) samt den første fascikel af disse. Efter at være vendt tilbage fra sommerferie, udbad Malling sig (2) de øvrige 17 fascikler, for hvis modtagelse han kvitterede 2. oktober (3); han beholdt dem hos sig, indtil han hen på sommeren 1829 sendte dem til Reedtz og bad denne meddele sig hans ideer om en plan for udgivelsen. Reedtz gennemgik på ny akterne og havde nogle samtaler med Malling. Få dage før sin død 17. november 1829 billigede Malling Reedtz' forslag og anmodede om at få det skriftligt for på grundlag deraf at indgive en forestilling til kongen. Efter Mallings død blev det af Frederik 6., hvem Reedtz nu formodentlig har henvendt sig til, pålagt Reedtz at afgive indberetning om sagen; men kongen ønskede, at man først skulle afvente, om det lykkedes professor Lundh i München at få udleveret den danske andel af originaldokumenterne (4). Dette skete, men da det trak ud med delingen af samlingen, indgav Reedtz 8. marts 1830 sin indberetning til kongen (aftrykt som bilag IX).

I indberetningen blev det foreslået at udgive et passende udvalg af dokumenterne under titlen: *Historiske Aktstykker til Danmarks og Kong Christian II's Historie, fornemmelig fra Aarene 1523 til 1532, af Bayerske og Nederlandske Arkiver*, ialt mellem 40 og 50 ark (5). Værket skulle forsynes med en indledning, der redegjorde for

(1) De specielle fortegnelser synes ikke siden at være kommet tilbage til arkivet, jvf. dr. William Christensens bemærkninger foran i RA.s Registratur 68.

(2) Udat. egenhændig skrivelse i RA. Gehejmearkivets embedspapirer 1821-29.

(3) RA. Gehejmearkivets embedspapirer 1821-29.

(4) Fremstillingen bygger på Reedtz' indledning til indberetningen af 8. marts 1830.

(5) Der var formentlig tale om 8-sidige ark, idet det, der blev rentrykt af værket, foreligger i sådanne.

arkivaliernes hidtidige skæbne, med historiske noter og sproglige oplysninger og med fuldstændige registre samt facsimiler af visse personers håndskrifter. Aktstykkerne skulle aftrykkes i originalsproget og med den originale ortografi, derimod fandt Reedtz det ikke nødvendigt at vedføje oversættelser, da værket – som det hedder – »nærmest er bestemt til lærd Brug og ikke til almindelig Læsning«; det ville også forøge dets omfang for meget.

Reedtz ville sætte oplaget til 500 eksemplarer, hvoraf ca. 50 på velinpaper; trykningen af 50 ark i et sådant antal eksemplarer ansloges at koste 750 rbdlr.; hertil ville så komme udgiften til trykning af facsimiler og til hæftning, anslået til 100 eller 150 rbdlr.; samtlige omkostninger ville således efter Reedtz' overslag næppe overstige 900 rbdlr. Sattes prisen for et eksemplar til 6 rbdlr., ville alle udgifter – efter Reedtz' beregninger – være dækkede, når der var solgt 150 eksemplarer (1). Der er ikke beregnet noget udgiverhonorar hverken til Reedtz selv (2) eller til Hvass, som han ønskede at anvende som

(1) Reedtz synes helt at se bort fra boghandleravance.

(2) Reedtz var ved kgl. res. af 8. novbr. 1825 blevet udnævnt til volontør i Departementet for udenlandske Sager uden gage. — 7. april 1829 ansøgte han grev Schimmelmänn om en pekuniær gratifikation, da han ikke ejede nogen formue, og da hans fader, der som jordegodsejer havde lidt betydeligt ved tidsomstændighederne og desuden havde flere sønner at forsørge, ikke uden vanskeligheder havde udredet de til hans ophold i København nødvendige pengemidler (Konc. til ansøgningen i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv B). Der bevilgedes Reedtz en gratifikation af 700 rbdlr. sølv ved kgl. res. af 19. maj s. å. — 7. maj 1830 ansøgte Reedtz om en gratifikation; han anfører nu følgende: »Ved min Faders, for et Par Maaneder siden indtrufne, Dødsfald er jeg bleven Besidder af et af ham oprettet Fideicommiss. Men da Renterne deraf først af mig kunne fordres et halvt Aar, efterat de ere forfaldne, og da desuden min Families og Palsgaard Godsens Tarv fra min Side udkræver ikke uvæsentlige Opoffrelser, saa vilde jeg nu befinde mig i en betydelig Forlegenhed« . . . ; ved kgl. res. af 1. juni 1830 tilstodes der ham 700 rbdlr. sølv (RA. Udenrigsmin. Alm. korrespondancesager. Littr. P: Personalia: Reedtz, Holger Chr.).

assistent ved udgaven, især til at læse korrektur; arbejdet er vel nærmest blevet betragtet som en del af de to's virksomhed i departementet.

Om noget tilsyn med udgaven, som Münter og Engelseftoft havde ønsket det i deres indstilling af 10. maj 1828, og som departementet havde foreslået det i sin skrivelse af 19. s. m. til kongen, er der ikke mere tale. Reedtz har vel ønsket at frigøre sig; Münter døde tilmed kort efter (9. april 1830); men det er unægteligt et spørgsmål, om ikke dette blev skæbnesvangert for udgaven, idet Reedtz, da andre gøremål snart indfangede ham, uden et sådant tilsyn måtte føle det lettere for sig at lade udgavens gennemførelse træde i baggrunden.

Få dage efter at Reedtz havde afgivet sin indberetning, fulgte Frederik 6. ved reskript af 13. marts Reedtz' forslag, bifaldt det i ét og alt og oversendte skrivelsen til Departementet for de udenlandske Sager med tilkendegivelse af, at dette skulle gøre udlæg af de ca. 900 rbdlr., der ville medgå til udgavens trykning.

Samme dag bad kongen ved et andet reskript til direktionen for Fonden ad usos publicos denne indgive betænkning, om summen kunne tages af dens midler; direktionen indstillede i sit svar af 31. marts, at dette kunne ske, dog mod at fonden fik overdraget oplaget. Kongen bestemte da ved nyt reskript – af 13. april –, at omkostningerne ved udgivelsen skulle afholdes som foreslået, og oplaget siden overdrages fonden (1).

Reedtz traf derefter – sammen med Hvass – aftale med bogtrykker J. D. Qvist om værkets trykning; 10. juni fik bogtrykkeren som forskud på betalingen for trykning med tillæg af papir udbetalt 250 rbdlr. sedler, den 10. september 1830 yderligere 50 rbdlr. sedler og 5.

(1) Jvf. »Fonden ad usos publicos« III (ved Henny Glarbo), 1947, 146. Se Akter i Finansdeputationens sag 1843 nr. 567.

februar næste år endvidere 200 rbdlr. (1). Reedtz har siden – i 1842 – forklaret, at han var nødsaget til at udbetale bogtrykkeren disse forskud på grund af de med et så omfattende foretagende forbundne omkostninger (herunder også indkøbet af det til hele oplaget fornødne papir af fortrinlig kvalitet) og til anskaffelse af typer. Yderligere lod Reedtz sig selv udbetale 250 rbdlr., som han anvendte dels til facsimilernes udførelse, dels »til det nødvendige Apparats Anskaffelse og for Udførelsen af Copialia og andre uomgængelige Arbejder«. I betragtning af at Reedtz selv ud over de 750 rbdlr. til trykningen i sit overslag kun havde anslået de øvrige udgifter (til stentrykplader og til hæftningen) til 100 eller 150 rbdlr., synes disse udbetalinger store. Det lykkedes imidlertid at få gang i arbejdet. I slutningen af 1830 og begyndelsen af 1831 blev der trykt 10 ottesidige ark i kvarto (2).

Af de 10 trykte ark, hvoraf oplaget er blevet bevaret i Rigsarkivet til vor tid, fremgår det, at Reedtz havde opdelt sin udgave i mindst 2 rækker. På første blad af ark 1 er nemlig trykt »Første Afdeling, indeholdende historiske Aktstykker«. Der er derefter på de følgende sider 3–80 (side 2 er blank) gengivet 36 aktstykker og en del af nr. 37, der alle på een nær stammer fra München-samlingen; kun nr. 18 (Beretning af 3. juli 1522 fra kejser Karl 5.s gesandt i Danmark til statholderinden af Nederlandene) var fra Münters samling og taget efter en kopi i det kgl. arkiv i Haag. Reedtz havde i den af ham

(1) Se Reedtz' redegørelse i skrivelse af 22. november 1842, aftrykt som bilag X, hvorved ligger Qvists kvitteringer.

(2) Det er urigtigt, når det i Dansk biografisk Leksikon XIX, 1940, 316 oplyses, at af de i München 1827 tagne afskrifter blev s.å. trykt fem ark. – De fem ark er formentlig en omskrivning af oplysningerne i Bibliotheca Danica III, 1896, spalte 45, hvor det udgivne anføres som 80 sider i 4°. – Dansk biografisk Lexikon XIII, 1899, 559 har den rigtige angivelse af 10 ark.

foreslåede titel til værket begrænset de medtagne aktstykker »fornemmelig« til tiden 1523–32; de første 24 stykker, han aftrykker, er dog fra årene forud for denne periode. Der indledes med Christian 2.s ægteskabskontrakt af 29. april 1514, derefter følger et stykke fra 1519 (Christian 2.s indbydelse af 9. febr. d.å. til staden Amsterdam om at sende fuldmægtige for at afgøre en trætte med Hamborg), trykt efter en notarialgenpart i München. Fra året 1520 aftrykkes 3 dokumenter: Det svenske rigsråds erklæring af 7. september vedr. overgivelsen af Stockholms slot til Christian 2., Stockholms hylдинг af kongen, dateret 8. sept., og (af en helt anden art) Niels Friis' åbne brev af 23. september vedr. panteretighederne til øen Mors. Fra året 1521 er medtaget 4 stykker: Kejser Karl 5.s lensbreve af 21. juli til Christian 2. på Holsten m. v. og kejserens erklæring af 24. juli om overdragelsen til kongen af fuldbyrdelsen af akterklæringen mod hertug Henrik d. Ældre af Brunsvig m. fl. samt som nr. 9 et udkast til privilegier for amagerne. Fra året 1522 gengives ikke mindre end 15 aktstykker, hvoraf dog 2 urigtigt er henført til dette år, men i virkeligheden er fra 1523 (1); de 15 er af meget forskellig art; der er udenrigspolitiske som den engelske kong Henrik 8.s skrivelser til Christian 2. af 10. og 18. januar (2) og den tidligere omtalte beretning fra kejser Karl 5.s ud-sending i Danmark til statholderinden i Nederlandene. Forholdet til de andre nordiske riger belyses af den lange skrivelse af 13. februar fra ærkebispens af Trondhjem til de danske rigsråder, af Henrik Slaghecks skrivelse af 29. april til kongen med den vedlagte store rap-

(1) Nemlig: nr. 13 (en skrivelse fra statholderinden Margrethe af Nederlandene af 10. marts til hertug Frederik af Holsten, jvf. Regesta 2. rk. nr. 7194) og nr. 14 (en skrivelse af 15. marts fra Henrik 8. af England til Christian 2., jvf. Regesta 2. rk. nr. * 10.826).

(2) Brevet af 18. januar 1522 dateres af Reedtz urigtigt til 28. januar, jvf. Regesta 2. rk. nr. * 10.632.

port af s. d. om Stockholms tilstand og forsvar; de resterende aktstykker fra 1522 er især af indenrigsk interesse, herimellem er kongens generalkvittering af 29. december for fru Sigbrit og hans bestallingsbrev for greven af Hoya som høvedsmand; to af de øvrige er iøvrigt fejlagtigt dateret (1).

Resten af de aftrykte aktstykker er fra 1523 og på eet nær (nr. 32: Kejser Karls monitorium af 13. februar) alle med indenrigspolitiske emner; 3 af dem er opsigelsesbreve fra adelige til kongen, og Reedtz omtaler ganske kort i bemærkninger efter nr. 35 5-6 tilsvarende, omtrent enslydende opsigelsesbreve fra andre adelige. Hvordan udgaven iøvrigt skulle anlægges vil vel nu vanskeligt kunne konstateres; det er tænkeligt, at en anden afdeling skulle have indeholdt mere »private« breve til kongen i modsætning til de »historiske« i første afdeling.

Bemærkningerne til de enkelte dokumenter er gennemgående yderst nødtørftige. Efter hvert aftryk meddeles kort dets nummer i afskriftrækken, oplysninger om forlægget (om original, kopi eller koncept), evt. om dets materiale og besegling samt om, hvor forlægget fandtes; til slut anføres ved de bayerske aktstykker oplysninger om, i hvilken fascikel hvert stykke lå i München-samlingen. Oplysninger om usædvanlige ords betydning er yderst sjældne (2). Gengivelsen er bogstavret og foretaget således, at forkortelserne ikke er opløst, men angivet ved særlige tegn.

Efter at de 10 ark var sat op, gik arbejdet i stå. Hvad årsagen hertil var, ligger ikke helt klart. Det har været antaget, at det enten var på grund af pengemangel, eller

(1) Nr. 21 er dateret 23. september, skal være: 24. september (jvf. Regesta 2. rk. nr. 7091). Nr. 23 er dateret 4. oktober, skal være: 10. oktober (jvf. smst. nr. * 10.713).

(2) Se udgavens s. 39.

fordi Reedtz ikke følte sig opgaven voksen (1). Den først angivne årsag kan utvivlsomt lades helt ude af betragtning, selv om der var trukket kraftigt på det til udgaven bevilgede beløb, var der dog endnu penge tilbage af dette, ligesom bogtrykkerens forskud ikke har været opbrugt (2). Det ville næppe heller for en mand med Reedtz' forbindelser have været umuligt at få bevilget beløb til at dække de overskridelser, der utvivlsomt ville være indtruffet som følge af hans noget uforsigtige kalkuler.

Hvad angår den anden formodning, at Reedtz ikke skulle have følt sig opgaven voksen, er den vanskeligere at tilbagevise, idet han – som tidligere anført – m. h. t. opløsning af dokumenternes dateringer i en del tilfælde har begået fejl. Men det er sandsynligt, at han slet ikke har bemærket disse; ved trykningen blev iøvrigt selve de i München tagne afskrifter benyttet af sætteren som manuskript; på dem blev noteret eller anbragt sedler med Reedtz' oplysninger om overskrift og efterskrift (3). Da Reedtz ikke på den tid havde nogen mulighed for at benytte originalerne, om hvis deling der endnu forhandlede (først 1834 fik Danmark sin beskedne del), havde han meget begrænsede muligheder for at rette eventuelle fejllæsninger i dokumenterne, derimod nok for at rette fejl i dateringernes opløsning; men han synes at have været godt tilfreds med det trykte og anfører, at han »troer da ogsaa selv, at der er læst særdeles nøiagtig Correctur« (4).

(1) Dansk biografisk Leksikon XIX, 1940, 316.

(2) I sit overslag i ansøgningen af 8. marts 1830 (se bilag IX) regnede Reedtz med 15 rbdlr. s. pr. ark for trykning med papir; for de 10 ark, der var trykt, skulle dette blive 150 rbdlr.; der var udbetalt bogtrykkeren 500 rbdlr.; der gjordes iøvrigt aldrig siden noget krav gældende mod denne m. h. t. opgørelse.

(3) De afskrifter, der er aftrykt i udgaven, er forsynet med et rødt kryds i øverste venstre hjørne.

(4) Se Reedtz' skrivelse af 22. november 1842, trykt som bilag X.

Efter Reedtz' egen beretning af 22. november 1842 (trykt som bilag X) skyldes afbrydelsen af arbejdet, at han på den tid blev udnævnt til sekretær i Departementet for de udenlandske Sager; det passer udmærket med tidspunktet, idet kongens resolution om hans udnævnelse til 4. sekretær smst. er dateret 19. april 1831 (1). Selv om han allerede tidligere har været knyttet til departementet, kan det vel næppe bestrides, at forfremmelsen til en fast stilling dér kan have givet ham så meget mere arbejde i hvert fald i den første tid, at arbejdet med diplomatariet måtte komme til at ligge stille; han hævder selv i den ovennævnte indberetning af 22. november 1842, at den virksomhed, hvortil han nu blev kaldet, var og under hele hans tjenestetid havde været så omfattende og uafbrudt, at der kun levnedes ham såre ringe, om overhovedet nogen tid til litterære bibeskæftigelser. Han føjer hertil, at Hvass' udtræden af departementet og bortrejse fra hovedstaden bevirkede, at han mistede den eneste pålidelige hjælp, han havde haft. Det må her til bemærkes, at Hvass' afskedigelse først fandt sted i januar 1833 (2), altså efter at næsten to år var forløbet, siden trykningen var gået i stå. Reedtz hævder, at han gentagne gange til forskellige tider havde underrettet departementets chef om, at han var nødsaget til helt at afbryde arbejdet på grund af Hvass' bortrejse og egne øgede embedsforretninger, og at dette var billiget af chefen, en fremstilling, hvis rigtighed da heller ikke er blevet bestridt fra departementets eller nogen anden side. Reedtz hævder videre, at han – uden tilfredsstillende resultat – havde henvendt sig til de kyndigste lærde for at erfare, om der måtte være en duelig yngre

(1) RA. Udenrigsmin. Alm. korrespondancesager. Litr. P.: Personalia. Reedtz, Holger Chr.

(2) Om Hvass' afskedigelse og de mærkelige omstændigheder herved se F. Hvass: anf. arb. V, 1890, 150ff.

historiker, der sammen med ham kunne besørge udgivelsen; han peger på, at årsagen vel må søges i det forhold, at han ikke kunne stille en sådan medarbejder, der måtte påtage sig den største del af arbejdet, et passende honorar i udsigt. –

Arbejdet med udgivelsen gik følgelig helt i stå; afskrifterne henstod det meste af tiden i en kasse under Reedtz' seng, oplaget af de trykte ark lå hos bogtrykkeren, men selv avancerede Reedtz støt i departementets tjeneste, 1838 til 3. sekretær (1), 1841 til 2. sekretær (2). Da indtraf der uventet begivenheder, der indtil videre brød Reedtz' karriere inden for udenrigstjenesten. I departementet behandlede han en sag vedr. fremme af øresundstoldens afløsning, og mens ministeriet søgte Sveriges medvirken hertil, skrev Christian 8. personligt bag dets ryg til gesandten i Stockholm og modarbejdede en afløsning. Reedtz følte sig krænket herover og søgte sin afsked (3). Ansøgningen herom indsendtes sidst i juli 1842, og Reedtz afskedigedes derefter – som det hedder i forestillingen af 19. september s.å. — »paa grund af sin nedbrudte Sundhedstilstand fra 1. Oktober s.Aa.« (4).

(1) Kgl. resolution af 25. januar 1838, bestalling af 29. januar 1838 (RA. Udenrigsmin. Alm. korrespondancesager. Littr. P.: Personalia. Reedtz, Holger Chr.). – Orig. i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv. B.

(2) Kgl. resolution af 31. december 1840, bestalling af 13. januar 1841 (RA. Udenrigsmin. Alm. korrespondancesager. Littr. P.: Personalia. Reedtz, Holger Chr.). – Orig. i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv. B.

(3) P. Vedel i Dansk biografisk Lexikon XIII, 1899, 559.

(4) I Reedtz' følgeskrivelse af 30. juli 1842, der ledsagede den egentlige afskedsansøgning, hedder det bl. a.: »Alt i længere Tid har jeg efterhaanden mere og mere følt mig ud af Stand til at udføre de mig som 2den Secretair i det Kongelige Departement paaliggende Forretninger paa en, endog kun for mig selv nogenlunde tilfredsstillende Maade, og fremdeles at retfærdiggjøre den Bevaagenhed og Tillid Departementet hidtil stedse har hædret mig med; længere fremme i skrivelsen anfører han: »jeg har følt mig forpligtet til, at anholde om Entledigelse fra en Post, jeg ikke længere formaaer at udfylde, saaledes som den Kongelige Tienestes Fremme kræver det« (RA. Udenrigsmin. Alm. Korrespondancesager. Littr. P.:

Inden sin afrejse afleverede Reedtz den Münchenske afskriftsamling i departementets arkiv. Ikke længe efter at dette var sket, blev sagen om udgivelsen af den pludselig taget op. I februar 1842 var Fonden ad usos publicos blevet ophævet, og dens hovedvirksomhed overført til Finansdeputationen (1), og det var fra denne, det nye initiativ udgik. Hvad der ligger bag lader sig vel ikke nu helt opklare; det fremgår ikke af dette kollegiums sag (2). Udgangspunktet har vel, som det hævdedes af deputationen (3), været den omstændighed, at det var kommet den for øre, at udenlandske historikere var begyndt at benytte afskriftmaterialet. Efter at have refereret de i 1830 trufne bestemmelser vedr. akternes udgivelse bemærkes det i Finansdeputationens skrivelse af 7. oktober til direktør Dankwart i Departementet for de udenlandske Sager: »Siden den Tid er nu 12 Aar forløbne, og den befalede Udgivelse har ikke fundet Sted; derimod er der af det dertil bestemte Beløb anvist i Juni 1830 400 Rbdlr., i August samme Aar 150 Rbdlr., i Januar 1831 200 Rbdlr., ialt 750 Rbdlr.«, og der fortsættes: »Finants-Deputationen, under hvis Bestyrelse den forhenværende Fonds Anliggender ere henlagte, måtte allerede heri finde tilstrækkelig Opfordring til at søge sig underrettet om Aarsagerne til en saadan Forhaling, saameget mere som det alene derved har kunnet blive mueligt, at andre Nationers Historikere, (4) som ikke saa

Personalia. Reedtz, Holger Christian. – Orig. t. afskedigelsesbrevet af 22. september 1842 i RA. H. C. Reedtz' privatarkiv. B.).

(1) Kgl. res. af 26. febr. 1842. Jvf. Fonden ad usos publicos III, 671.

(2) Akter nu samlet på Finansdeputationens sag 1843 nr. 567.

(3) I koncepten hertil (nu i Finansdeputationens sag nr. 567/1843) hedder det i en siden ændret passus: »Det er nemlig underhaanden blevet forebragt Deputationen, at Professor Altmeyer fra Brüssel, som i nogen Tid har opholdt sig her i Staden, skal have faaet udlaant fra Kammerherre Reedtz fornævnte Manuskripter til Afbenyttelse«.

(4) Måske hentydes der til N. J. Ekdahls udgave af akter vedr. Søren Nordby (1835-36).

tidligt vare i Besiddelse af disse Materialier, have kunnet udgive Uddrag af disse, benyttende den Anviisning, som den danske Regjering havde givet, ved at gjøre opmærksom paa disse historiske Skatte«. Man når derefter frem til det, der måske er den egentlige årsag til sagens pludselige fremkomst, at »efter Forlydende, Professor Altmeyer fra Brüssel, som i nogen Tid har opholdt sig her i Staden, benytter fornævnte Manuscripter« (1). Det ses ikke, hvorledes Finansdeputationen er kommet under vejr hermed; men den tog forlydendet alvorligt og fortsatte: »Saa fremt dette er Tilfældet, da er det vistnok meget beklageligt, at Høvisalig Kongens Hensigt med at anvende en betydelig Sum paa et for den fædrenelandske Historie vigtigt Øiemed saa lidet er blevet paaagtet«. Skrivelsen mundede ud i, at Dankwart som direktør for det departement, hvorigennem den første understøttelse var udredet, blev anmodet om at undersøge, om manuskripterne var udlånt, og at fremkalde en bestemt forklaring fra Reedtz, hvorvidt og til hvilken tid han selv ville fuldføre arbejdet. Såfremt han ikke afgav en tilfredsstillende erklæring, ville Finansdeputationen søge arbejdet fuldført ved andre danske historikere (2).

For Departementet for de udenlandske Sager var der kun ét at gøre, at sende en genpart af Finansdeputationens skrivelse videre til Reedtz med anmodning om, at denne ville sætte det i stand til – som det hedder i tidens sprog – at meddele »den forlangte Underretning«. Denne anmodning afgik 12. oktober, og da man vidste, at Reedtz var rejst til Hamborg, sendtes den til den kgl. ministerresident i denne by, for at han kunne tilstille den

(1) Professor J.-J. Altmeyer havde 1840 udgivet sin »Histoire des relations commerciales et diplomatiques des Pays-Bas avec le Nord de l'Europe pendant le XVIe siècle.

(2) Det første udkast til koncept til denne skrivelse er i det hele holdt i en mindre afdæmpet form end den i sig selv ret skarpe skrivelse, der afgik (Jvf. Finansdeputationens sag 1843 nr. 567).

til adressaten. Reedtz var imidlertid rejst videre til Rundhof (Runtoft) (1) i Slesvig, hvor skrivelsen traf ham, mærkeligt nok på et tidspunkt, da Dankwart også opholdt sig på denne herregård (2).

Reedtz forhastede sig ikke med sit svar, først 22. november var det klart (trykt som bilag X); han undskyldte forsinkelsen med, at hans papirer først for nylig var nået til Palsgård. Iøvrigt anfører han som årsag til standsningen af trykningen de tidligere anførte undskyldninger (overvældende embedsforretninger, Hvass' bortrejse, umuligheden af at finde en egnet medarbejder). Med hensyn til spørgsmålet om andres benyttelse af materialet oplyste Reedtz, at han, da han ikke øjnede nogen mulighed for at komme til at beskæftige sig med udgaven, havde ment at turde meddele historikere en og anden af dem ønsket oplysning. Professor Altmeyer, der ved departementets egen medvirken havde fået tilladelse til at benytte de vigtigste københavnske arkiver, havde fået lov til at gøre sig bekendt med det væsentligste af den omhandlede samling og at tage afskrifter af enkelte for ham særlig interessante stykker. – Reedtz lod iøvrigt heller ikke departementet være i tvivl om, at han ikke ville gøre udgaven færdig; han pegede på, at det ville kræve omfattende og anstrengende efterstudier og beklagede, at det ikke havde været ham muligt i sin tid at tilendebringe arbejdet, men fandt på den anden side, at hans tid og virksomhed i departementet havde været bedre anvendt i den kongelige tjenestes interesse. Kvitteringerne for de arbejder, hvortil han havde anvendt de ham personligt udbetalte 250 rbdlr., havde han beklageligvis ikke kunnet finde mellem sine papirer, hvorfor han »efter denne Mangel paa Orden« følte sig forpligtet til at refundere denne sum, når det forlangtes.

(1) Indberetning fra Chr. Høyer Bille af 18. oktober 1842.

(2) Se Reedtz' skrivelse til Dankwart af 1. maj 1843 (bilag XV).

Departementet fremsendte 2. december s.å. Reedtz' erklæring (bilagt de to kvitteringer for forskud til bogtrykker Qvist) til Finansdeputationen, der i skrivelse af 27. december anmodede om, at afskriftsamlingen snarest muligt måtte blive oversendt dertil. Om man i departementet først nu eller allerede ved tidligere undersøgelse var blevet klar over, at der var mangler i den af Reedtz afleverede samling, kan næppe oplyses; men det var i hvert fald nu øjensynligt, at der manglede to hele fascikler (nr. VI og XV), og at to andre fascikler, der hverken var forsynet med noget nummer eller med nogen som helst etikette, ikke syntes at være fuldstændige. Departementet så sig derfor nødsaget til på ny at henvende sig til Reedtz og udbad sig i skrivelse af 3. januar 1843, at han, såfremt han var i besiddelse af de formentlig manglende manuskripter, da ville fremsende samme, og i modsat fald, om muligt, at ville oplyse, hvor disse papirer beroede. Endelig ønskede departementet oplyst, hvor oplaget af de allerede trykte ark forefandtes.

Reedtz svarede kort 13. januar s.å. (se bilag XI), at alle papirer var afleveret, og at han ikke så sig i stand til at oplyse noget nærmere derom; oplaget af de trykte ark beroede hos bogtrykkeren.

Departementet var nu i en vanskelig situation. Finansdeputationen havde ønsket »den hele her omhandlede Samling, som er tilveiebragt ved Undersøgelser i Rigsarchivet i München« oversendt; men dette var jo strengt taget ikke gørligt. Skulle man da straks indrømme manglerne? Man foretrak at lade disse fremgå af en vedlagt fortegnelse, uden klart at indrømme dem, og svarede Finansdeputationen 18. januar s.å., at man havde troet først at burde indhente Reedtz' erklæring, om han måtte være i besiddelse af flere manuskripter henhørende til den omtalte samling end dem, han umiddelbart før sin afrejse havde »deponeret« i departementets arkiv;

Reedtz' benægtende erklæring meddeltes, ligesom man samtidig oversendte kassen med afskrifterne tillige med en over dens indhold optaget fortegnelse, idet det tilføjedes, at et fuldstændigt register over samlingen fandtes i Gehejmearkivet, og at oplaget af det trykte – som oplyst af Reedtz – fandtes hos bogtrykkeren.

Inden afskriftsamlingen var nået frem til Finansdeputationen, var andre danske videnskabsmænd blevet interesseret i at udnytte den. Først henvendte Chr. H. Kalkar, da overlærer ved Odense Katedralskole, sig til Departementet for de udenlandske Sager i skrivelse af 11. januar 1843, men endnu, inden han havde fået dettes skriftlige svar af 14. s. m. med henvisning til Finansdeputationen, havde han 12. s. m. henvendt sig til denne (se bilag XI) og anmodet om at få lov til at afbenytte samlingen og til at aftrykke enkelte stykker derfra i en udgave af dokumenter til Danmarks historie i reformationstiden, navnlig til Christian 2.s tid (1). Det er ikke umuligt, at Kalkar kan have haft sin viden fra Christian 8., der var hans velynder (2).

Det kom imidlertid andre før øre end Kalkar, at Reedtz havde opgivet at gennemføre sin udgave, således også historikeren og sprogforskeren Christian Molbech,

(1) Kalkars ansøgning af 12. januar 1843 nu ved Finansdeputationens sag 1843 nr. 567. – K. udgav 1845 et bind »Actstykker til Danmarks Historie i Reformationstiden«, der ikke indeholder noget fra München-samlingen aftrykt aktstykke; desuden har han forfattet en større afhandling »Isabella von Oesterreich, Gemahlin Christiern des Zweiten, Königin von Dänemark. Eine historische Skizze nebst Urkunden«, der fremkom 1843 i »Archiv für Staats- und Kirchengeschichte der Herzogthümer V, 443–519 (Jvf. Niels Bundgaard: Dr. Christian Kalkars Betydning for dansk Kirkeliv og Missionsvirksomhed (Teologiske Studier Nr. 12), 1951, s. 143).

(2) Kalkar udnævntes 27. marts 1843 til sognepræst i Gladsaxe og Herlev. Christian 8. havde i en årrække før sin tronbestigelse været guvernør over Fyns stift; fra denne tid var kongen og ikke mindre dronning Caroline Amalie kendt med Kalkar og hans arbejde, hvilket uden tvivl også har haft betydning for den stilling, kongen tog i den her omtalte sag (Jvf. Niels Bundgaard: anf. arb. 41 f., 54 f.).

som i en skriftlig henvendelse af 24. januar 1843 (trykt som bilag XII) fremkom med forslag, der mundede ud i, at det burde overdrages ham at fortsætte Reedtz' udgave.

Molbech kunne henvise til, at han allerede for 25 år siden (i 1817) havde udgivet et »Bidrag til en Charakteristik af Kong Christian den Anden og hans Regiering« (1), og at han også selv havde en samling afskrifter af dokumenter i British Museum til Christian 2.s landflygtigheds historie. Men først og fremmest kunne han dog pege på, at han allerede i en række år jævnligt mundtligt havde forhandlet med Reedtz, om denne ikke ville »forene sig med en Anden« om dette arbejde, hvortil han da tilbød sin hjælp. Efter Molbechs fremstilling gik Reedtz ikke alene med fornøjelse ind på hans forslag, men overlod ham »for 6 eller 7 Aar siden« det hidtil trykte (2) tilligemed en registratur over samlingen. De nærmere aftaler om et samarbejde på udgaven blev dog aldrig truffet, og Molbechs håb om en henvendelse fra Reedtz' side til ham, inden udgaven blev helt opgivet eller afskrifterne overladt andre til benyttelse, opfyldtes heller ikke.

Molbechs oplysninger harmonerer ikke alt for godt med Reedtz' i svaret til Departementet for de udenlandske Sager af 22. november 1842 om hans resultatløse henvendelser til de kyndigste lærde om at finde en yngre historiker, der var duelig og skikket til i forening med ham at besørgе udgaven. Det kan vel tænkes, at såvel Reedtz som de kyndigste lærde har anset Molbech for

(1) Trykt i månedsskriftet »Athene« IX, 1-73; også som særtryk 1817. Genoptrykt i hans »Blandede Smaaskrifter« I, 282-357.

(2) Molbech synes dog kun at have fået aftryk af ark 1-8, der omfattede nr. 1-28 og begyndelsen af nr. 29. - Af et brev af 29. marts 1834 fra Reedtz til Molbech (nu i Kgl. Bibl. NkS 2336, 4° nr. 1720) ses det, at R. da fremsendte en afskrift af et brev utvivlsomt fra Münchensamlingen, og at R. var villig til at give Molbech yderligere oplysninger.

uegnet; men det må sikkert også tages i betragtning, at Reedtz i sit defensorat for sig selv har søgt at gøre alle andre løsninger af opgaven helt umulige.

Finansdeputationen stillede sig mere velvillig overfor Molbech. I sin forestilling til kongen af 2. februar 1843 foreslog den, at hele afskriftmaterialet og oplaget af det trykte – som foreslået af Molbech – *foreløbig* skulle afgives til Det store kongelige Bibliothek, hvor afbenyttelsen ville kunne ske under sædvanlig kontrol, og at det måtte blive pålagt Videnskabernes Selskab at erklære sig om den hensigtsmæssigste anvendelse af samlingen og om sammes foreløbige afbenyttelse.

Sjældent har man imidlertid set en forestilling blive så grundigt ændret ved den kgl. resolution, som det skete i dette tilfælde. Kongen resolverede 4. februar, at samlingen og oplaget af allerede trykte ark m.v. skulle afleveres til opbevaring i Gehejmearkivet, »hvorfra Adgang til sammes Benyttelse i sin Tid kan tilstædes Overlærer Dr. Kalkar«; ikke et ord om Molbech; han underrettedes mundtligt om, at dokumenterne afleveredes til Gehejmearkivet, hvorimod Kalkar 14. februar fik svar, hvori den kgl. resolution meddeltes ham.

Afskrifterne oversendtes med skrivelse af 14. februar 1843 fra Finansdeputationen til Gehejmearkivet i den fra departementet modtagne kasse; det trykte oplag skulle fremkomme fra bogtrykkeren. For afskrifternes modtagelse udbad man sig tilståelse efter specificeret fortegnelse.

Gehejmearkivarius Finn Magnussen konstaterede straks ved sin gennemgang af materialet, at en ikke ubetydelig del af de münchenske afskrifter måtte mangle, men at adskillige afskrifter derimod måtte være senere tilkomne, om end ikke fra samme kilde; han havde derfor ingen anden udvej end stykke for stykke at gennemgå de modtagne papirer og kom da til et resultat, der

stemte med det, arkivaren i Departementet for de udenlandske Sager var kommet til: at de specielle fortegnelser over fasciklernes indhold ikke var medfulgt, og at der af selve afskriftmaterialet manglede hele fascikel VI og hele fascikel XV (1).

Desuden var med Reedtz' samlinger fulgt en særlig pakke med to uordnede rækker af kopier, taget i de kgl. arkiver i Haag i Holland, åbenbart biskop Münters samling af afskrifter; heri manglede, hvis man dømte ud fra de numre, disse afskrifter var forsynet med, 9 stk. Resultatet af denne gennemgang meddelte gehejmearkivaren 25. februar 1843 til Finansdeputationen (2), der 15. april s. å. videresendte kvitteringen til Departementet for de udenlandske Sager, og gjorde opmærksom på, at der savnedes enkelte stykker, som tidligere havde været i samlingen, samt tilføjede: »Hvorvidt velbemeldte Departement i denne Anledning maatte ville lade anstille nærmere Undersøgelse, om de manglende Actstykker ikke kunne tilveiebringes, dette maa man henstille til Sammes behagelige Afgjørelse«.

Departementet har ikke ment at kunne undslå sig for at foretage videre, hvorfor det 22. april tilskrev Reedtz om sagen og fremsendte genpart af gehejmearkivarens skrivelse, idet man samtidigt oplyste, at Finansdeputationen havde henvendt sig til departementet med begæring om, at der måtte blive anstillet en undersøgelse vedr. det manglende. Det hed videre i skrivelsen, at de-

(1) Der havde været endnu flere huller i den fra departementet modtagne samling; men sammen med det trykte oplag fulgte fra bogtrykkeren 7 stk. afskrifter, nemlig af fascikel II nr. 6, 8, 9 og 10 (trykt som nr. 29-32) samt af samme fascikel nr. 17, 20 og 22 (hvoraf kun begyndelsen af nr. 17 er trykt som nr. 37, mens de andre to skulle have været trykt som udgavens nr. 38 og 39).

(2) Når Finn Magnussen fremhæver, at der hverken i den i 1828 eller i den nu (1843) til Gehejmearkivet afleverede samling fandtes noget originalt aktstykke, er dette som tidligere fremhævet – se s. 20 – ikke rigtigt.

partementet højst ugerne så sig nødsaget til at komme tilbage til denne sag, men tjenstligst henstillede til Reedtz, om han ikke ved nærmere undersøgelse af sine papirer måtte se sig i stand til at oplyse noget om de manglende manuskripter, og anmodede ham om, såfremt afskriftsamlingen, medens den havde været ham betroet, havde været afbenyttet af andre end ham selv, at han ved henvendelse til sådanne ville bestræbe sig for at få det manglende tilbage.

Hidtil havde Reedtz taget situationen med overlegenhed og undgået enhver fordybelse i detaljer. Nu var det ikke længere muligt at fortsætte på denne måde. 1. maj 1843 skrev han da dels til gehejmestatsminister Heinrich Reventlow-Criminil, der 1842 var blevet chef for Departementet for de udenlandske Sager (brevet aftrykt som bilag XIV), dels til direktøren for samme departement F. C. Dankwart. I sidstnævnte brev (1) (aftrykt som bilag XV), der havde en privat karakter, indlagde han en kopi af brevet til Reventlow-Criminil. I brevene fortæller Reedtz, at afskrifterne havde stået i en kasse under hans seng og kun ved sjældnere lejligheder blev åbnet, som når han forlod København og da lod den bringe til departementet, eller når en lærd ønskede en eller anden underretning. Ved en sådan lejlighed savnede han engang til sin store skræk en del af papirerne. Han mener, at de kan være blevet forlagt ved flytning til eller fra departementet eller snarere stjålet af et utro tjenestetyende, som forud for hans opdagelse af tabet havde fravendt ham foruden flere sager en mængde bøger, som var blevet solgt som makulatur. Alle hans eftersøgninger havde været forgæves. Det var nu hans håb, at kongen ville tillade ham i vid udstrækning at erstatte udgifterne ved afskrifternes erhvervelse, ikke alene de

(1) Orig. i RA. Privatarkiver. Dankwarts papirer Pk. 2: Breve fra Holger Christian Reedtz (og hans moder) 1827-52.

4000 rbdlr., som sendelsen til München havde kostet, men også de 750 rbdlr., der var udlagt af omkostningerne ved udgaven. I betragtning af, at størstedelen af afskrifterne stadig var i behold, synes tilbudet helt overdrevet. Om det skal ses som et radikalt greb, for en gang for alle at komme ud af et »fortrædeligt anliggende«, der længe havde pint ham, eller som en flot gestus for at imponere Christian 8., får stå hen; det sidste er nok det rimeligste; det var næppe helt oprigtigt ment, når han i brevet til Dankwart hævdede, at han af hjertet ville ønske, at hans forslag måtte finde allerhøjeste bifald.

Dette blev nu heller ikke tilfældet. Grev Reventlow-Criminil forelagde sagen for kongen, der åbenbart også kendte den fra andres fremstillinger og afslog tilbudet, men til gengæld lagde den største vægt på, at de opståede mangler i samlingen blev udfyldt, enten ved at fremskaffe det bortkomne eller ved at tage nye afskrifter efter originalerne. Denne afgørelse meddeltes Reedtz skriftligt 19. maj s.å.; han takkede derfor i brev af 27. maj og oplyste, at han ville begive sig til København for mundtligt og mere detaljeret at få oplyst, hvad kongen ønskede foretaget (1).

Om det ved videre forhandling er lykkedes for Reedtz at blive fritaget for sin pligt til at rekonstruere de manglende dele af samlingen, har det ikke været muligt at få oplyst; sikkert er det derimod, at i begyndelsen af indeværende århundrede fandtes de påtalte mangler i rækkerne der stadig (2). Da indtraf i maj 1916 det mærkelige, at jægermester Franciscus Tertius Hvass, en søn af den i 1833 afskedigede sekretær i Departementet for de udenlandske Sager M. P. Hvass, tilbød Rigsarkivet at sælge

(1) ... »zu vernehmen, welche die ferneren allerhöchsten Absichten Seiner Majestät des Königs rücksichtlich der bewussten Angelegenheit sind« (H. C. Reedtz til H. Reventlow-Criminil 27. maj 1843, se bilag XVI).

(2) Jvf. dr. William Christensens notater foran i Registratur 68 i RA.

det de to manglende fascikler. De erhvervedes (1) og gik på plads i afskriftrækken.

M. P. Hvass, der som omtalt var Reedtz' medhjælper ved udgaven, må have lånt de to fascikler – med eller vel snarere uden Reedtz' viden – for at benytte dem, næppe til udgaven, men formodentlig til egne studier. Fascikel VI indeholdt overvejende breve til Christian 2. fra markgreve Albrecht af Brandenburg og fra hertug Albrecht af Mecklenburg, fascikel XV breve til forskellige, bl. a. netop fra disse to fyrster af navnet Albrecht; måske har Hvass, da han fjernede de to fascikler, tænkt sig at foretage en undersøgelse af Christian 2.s forhold til en af dem, en plan, der ikke blev realiseret.

Det må forekomme påfaldende, at Hvass har ment at kunne beholde disse afskrifter gennem 30 år – han døde først 1864 – og det er ikke mindre påfaldende, at Reedtz ikke synes at have rettet nogen henvendelse til ham, om de forsvundne papirer skulle være i hans besiddelse; der findes i hvert fald ikke i Reedtz' brevveksling med departementet den mindste antydning af, at han har haft kontakt med Hvass – så lidt som med nogen anden – om det bortkomne.

Sammenfattende må det siges, at opdagelsen af Christian 2.s arkiv i München var en ikke ringe bedrift, for hvilken biskop Münter – trods Behrmanns indsats – først og fremmest må have æren; ham skyldes det sikkert også overvejende, at Reedtz og Hvass blev sendt ud på deres ekspedition. Det lykkedes disse to at få afskrevet de vigtigste dele af samlingen, men derefter udviklede sagen sig uheldigt. Det norske initiativ ved professor Lundh førte til langvarige forhandlinger og til den uheldige deling mellem de nordiske stater. Den planlagte udgivelse kom vel i gang, men gik snart helt i stå. Selv

(1) Jvf. Kr. Erslev: Meddelelser om Rigsarkivet med landsarkiverne for Aarene 1916–1920, 1922, 43.

om det må regnes Reedtz til gode, at arbejdet i Departementet for de udenlandske Sager en årrække helt lagde beslag på hans arbejdskraft (hvilket måske nok kan antages at være noget overdrevet), så forekommer det mærkeligt, at han ikke ved sin udtræden af departementets tjeneste følte sig forpligtet til at føre udgaven til en afslutning, et arbejde, der næppe kunne have været overvældende for ham, eller at han havde søgt arbejdet overdraget til en anden. At det skulle have været umuligt at finde en sådan kan ikke godtages.

I.

Biskop Fr. Münter til kong Frederik 6., 13. februar 1825.

Egenh. orig. (påtegnet: 189/1825).

Allernaadigste Konge!

Det er bekjendt, at Kong Christian II, da han forlod Danmark for at søge Hielp i Nederlandene hos Keyser Carl V, tog endeel Dokumenter med sig, fornemmelig dem, som angik Calmar Unionen, hans Stridigheder med hans Farbroder Hertugen af Gottorf, siden Kong Frederik I, og med Hansestæderne, især med Lübeck.

Hvad Skiebne alle disse for Fædrelandets Historie saa vigtige Dokumenter have havt, har det ikke været mueligt at opdage. I Deres Majestæts Archiv ere de hidindtil ei blev[n]e fundne. Mange danske Lærde i det XVII og XVIII Aarhundrede have gjort sig forgiæves Umage for at opspore dem; og de Kopier, jeg for kort siden har erholdet fra Archivet i Haag, angaae alene Kongens Ophold i Nederlandene. Skulde der imidlertid endnu i dette Rige findes ældre, som vedkomme den danske Historie, saa har jeg grundet Haab om at de vorde mig meddeelte.

Men da det var mueligt, at Kongens Svigersøn, Pfalzgreve Frederik ved Rhinen, som i det ringeste selv har forsiikkret at være i Besiddelse af Kongens hele fra Danmark medbragte Archiv, virkelig har faaet endeel af samme i Arv efter Kongen; saa vare disse Dokumenter, maaskee ikke uden Haab om lykkelig Opdagelse, at søge i det forhen kurpfalziske Archiv.

Dengang den baierske Stamme af det Wittelsbachske Huus uddøde, omtrent 1777, og Kurfyrsten Karl Theodor af Pfalz blev tillige Kurfyrste af Baiern, skulle en Deel af det Manheimske Archivs Dokumenter være komne til Mün-

chen; og det er vel at formode, at en nye Deling har funden Sted, da Storhertugen af Baden erholdt en betydelig Deel af den forrige Pfalz, og navnlig Stæderne Manheim og Heidelberg.

Under disse Omstændigheder var det meget at ønske, at der kunne erholdes Efterretninger baade fra München og fra Manheim, om deslige for Danmarks Historie vigtige Papiirer findes i bemeldte Archiver; og jeg vover med Hensyn dertil, allerunderdanigst at indstille til Deres Majestæts for-godtbefindende

Om De ikke allernaadigst ville bemyndige Deres Gesandt ved Forbundsdagen i Frankfurt til at foranledige de dertil sigtende Undersøgelser, hvilke, da de blot angaae Danmarks Fortids Historie, aldeles ikke kunne møde nogen politisk Hindring hos det Baierske eller Badenske Hof.

Kiøbenhavn d. 13. Febr. 1825.

allerunderdanigst

F. Münter.

II.

Biskop Fr. Münter og professor L. Engelstoft til Departementet for de udenlandske Sager, 10. november 1826.

Orig. med egenh. underskrifter (påtegnet: 997a pr. 11. Novbr. 1827[!]).

Det kongelige Departement for de udenlandske Sager har ved ærede Skrivelse af 18. Aug. d.A. behaget at underrette mig, Münter, om, at der ifølge en til Samme fra den Kongelige Gesandt i Frankfurt am Main, Kammerherre Baron v. Pechlin, skeet Indberetning er blandt de Sager, som have været i det forrige Provincial-Archiv i Amberg, bleven fundet nogle, tildeels beskadigede, Documenter med Overskrift: »Svenske Acter«, at disse Documenter, efter at være komne i Rigsarchivet i München, ere blevne undersøgte af en Com-

mission, bestaaende af nogle Medlemmer af det Kongelige Bayerske Academie for Videnskaberne; at denne Commission har fremlagt tvende Fortegnelser over hine Acter tilligemed en Beretning, ifølge hvilken deres Indhold deels bestaaer i Sager, der betræffe Kong Christian 2. personligen, deels i Acter og Documenter, som have Hensyn paa enkelte Dele af Norge, deels i nogle Documenter der angaae Sct. Claræ Kloster i Odense, deels endelig i nogle Actstykker, som blot betræffe det churpfalziske Huses egne Anliggender. Velbemeldte Departement har derhos ved at tilstille nysnævnte Fortegnelser ønsket at erfare mine, Münters, Tanker angaaende hvad fremdeles i denne Sag maatte ansees meest hensigtsmæssig at foretage.

Forinden jeg, Münter, gav mig den Ære at yttre min Formening herom, har jeg anseet det passende ogsaa at sætte den ordentlige Professor i Historien ved Kjøbenhavns Universitet, Hr. Etatsraad Engelstoft, i Kundskab om den mig fra Departementet behageligen skete Meddelelse, og om Indholdet af de mig tilstillede Fortegnelser, for at vi efter fælles Gjennemsyn af disse i Sammenhold med de Kilder til Christian 2dens Historie, der hidtil have været benyttede, saaledes i Forening kunde forelægge vor Betænkning i denne Sag.

Den almindelige Angivelse af hvad der indeholdes i de 172 Fascikler, der under den foranførte Overskrift befinde sig i Rigsarchivet i München, i Særdeleshed de 156 første, sætter det uden for al Tvivl, at der gjemmes lige saa vigtige som autentiske og hidtil ubenyttede Bidrag til Oplysning i Christian 2dens Historie, navnlig ogsaa i det Tidsrum, som fulgte paa hans Flugt, for hvilket vore egne Archiver ere meget ufuldstændige, ligesom ogsaa at denne Samling af Actstykker udgjør, om ikke det hele, saa dog den største og vigtigste Deel af Kongens Privatarchiv. Desto fortjenstligere bliver saavel det Kongelige Departements og den Kongelige danske Gesandts virksomme Iver for at tilveiebringe Kundskab om Documenternes Tilstædeværelse, som ogsaa den Bayerske Gesandts i Frankfurt Medvirkning i denne Henseende, og den ufortrødne Flid, hvormed den vedkom-

mende Commission i München har anstillet den samme overdragne Undersøgelse, samt den Omhu, den har viist ved Affattelsen af de hidhørende Fortegnelser. Desto mere Tak skyldes ogsaa den Kongelige Bayerske Regjering for dens velvillige Tilbud, og desto ønskeligere er det, at dette Tilbud paa den meest hensigtsmæssige Maade maatte vorde benyttet.

Efter den Forestilling, vi ifølge det meddeelte Register maae gjøre os om Rigdommen og Vigtigheden af de Bidrag til Christian 2dens Historie, og saaledes til den danske og hele nordiske Historie i et mærkeligt Tidsrum, og efter den priisværdige Liberalitet, hvormed den Bayerske Regjering er kommen ethvert billigt Ønske imøde, kunne vi ikke andet end finde det meest hensigtsmæssigt, og for den danske Histories Interesse næsten uomgængelig fornødent, at det overdrages en sprog- og sagkyndig dansk Videnskabsmand, som tillige har Øvelse i Læsning og Benyttelse af Archivdocumenter, paa Stedet selv deels at eftersee og bedømme, hvilke Actstykker det især kunde være vigtigt at forskaffe de fædrelandske Archiver, deels af samme at tage nøiagtige Afskrifter eller gjøre skjønssomme Udtog, hvortil vi formene, at en Sommers Ophold i München vilde behøves. Ei heller mangler det paa delige unge Mænd, af hvilke een eller flere kunde udsees til saadan Forretning. Blandt slige unge Mænd troe vi at burde her nævne frem for andre Hr. Kammerjunker og Candidatus juris Holger Christian v. Reedtz, der formodentlig ogsaa gjerne vilde paatage sig dette Hverv. Kammerjunker Reedtz har allerede gjort sig fordeelagtig bekjendt ved sit i indeværende Aar udgivne Repertoire historique et chronologique des traités conclus par la couronne de Dannemarc. Han forener med for hans Alder ualmindelige historiske, genealogiske og diplomatiske Kundskaber en levende Interesse for denne Green af Videnskaberne, megen Arbeidsomhed og et forstandigt Omdømme, ligesom han ogsaa har erhvervet sig betydelig Øvelse i at læse og benytte Archivdocumenter. Hans udvortes Forholde med Hensyn til Familie, Formue og Forbindelser ere derhos saadanne, at de paa fremmede Steder ville give ham Relief

frem for andre og just derved sætte ham istand til med desto større Held at udføre det ham overdragne Hverv. Vi tage saa meget mindre i Betænkning, fortrinligen at anbefale ham til det Kongelige Departements Opmærksomhed i denne Anledning, da vi have Grund til at antage, at hans Duelighed allerede vil være Samme fra andre Sider bekendt, og da vi vide, at han især søger at danne sig for offentlig Tjeneste i det diplomatiske Fag, hvortil et saa lærerigt og hæderligt Opdrag vilde give ham baade ny Leilighed og gavnlig Opmuntring. I Forbindelse hermed troe vi dog endnu at burde bemærke, at, da dette Arbeide, saavidt vi skjønne, vilde blive af betydeligt Omfang og medtage flere Maaneder, vilde det i en ikke ringe Grad kunne lettes og forkortes uden stor Forøgelse af Udgift, dersom den, som det maatte behage Hans Majestæt efter Departementets Forestilling dertil at udnævne, erholdt en duelig Medhjælper, der kunde gaae ham tilhaande. Af de os bekendte unge Mænd, som vi ansee skikkede dertil, driste vi os til at nævne tvende, den ved Departementet ansatte Secretair M. P. Hvass, som nu staaer i Begreb med at foretage en videnskabelig Udenlandsreise, og Candidatus Theologiæ samt Alumnus Collegii Medicei Hans Mathias Velschou, der ved et Par historiske Arbeider, og især ved en Afhandling angaaende det Danske Myntvæsen, hvorfor han erholdt en Belønning af det Kongelige Videnskabers Selskab, har documenteret sin Duelighed til historiske Undersøgelser. Dog ansee vi det fornødent, at, saafremt Nogen af de sidstnævnte skulde paa saadan Maade vorde antagen, han da forinden Afreisen nærmere forbereder sig ved Øvelse i Archiverne.

Naar derefter ved det Kongelige Departements fortjenstlige Iver og gunstige Foranstaltning den vigtige Opdagelse af hine Documenter er bleven benyttet til at berige de fædrelandske Archiver med Afskrifter eller Udtoge deraf, vil det være Tid at gjøre et nærmere Udvalg af saadanne deriblandt, som meest kunde fortjene at udgives i Forbindelse med og til Completering af de hidtil utrykte Actstykker til Christian 2dens Historie, som haves i de nederlandske Archiver, og af hvilke jeg, Münter, ved Hans Kongelige Høi-

hed Prinds Frederik af Nederlandenes Bevaagenhed har været saa heldig at erholde fuldstændige Afskrifter meddeelte.

De tilstillede tvende Fortegnelser følge indsluttede tilbage. Saafremt disse skulle remitteres til Bayern, formenes det nødvendigt, at Gjenparter deraf forblive her paa Stedet til Afbenyttelse for den eller dem, der maatte blive sendte derhen.

Kjøbenhavn den 10. November 1826.

F. Münter.

Engelstoft.

Til det Kongelige Departement for de udenlandske Sager.

III.

Biskop Fr. Münter og professor L. Engelstoft til gehejme-statsminister Ernst Schimmelmänn, 24. marts 1827.

Orig. med egenh. underskrifter (påtegnet: 391. a. pr. d. 27. Marts 1827).

Det har behaget Deres Excellence under 13de d.M. at underrette os om Hans Majestæt Kongens allerhøieste Resolution af 10de s.M. angaaende, at Kammerjunker og Candidatus juris H. C. Reedtz skal begive sig til München for i det Bayerske Rigsarchiv Locale at tage Afskrift af de der-værende Acter angaaende Kong Christian den Anden og hans Historie, samt at bemeldte Kammerjunker Reedtz vil blive tilforordnet en Medhjælper til samme Øiemed, hvorhos Deres Excellence har overdraget os at forsyne de Personer, som i ovennævnte Hensigt skulle afgaae til München med de fornødne Instruxer.

Da det er os bekjendt, at Kammerjunker Reedtz, som allernaadigst er udnævnt til at forestaae de ommeldte Forretninger, er i Besiddelse baade af de historiske og lingvistiske Kundskaber og af den practiske Øvelse, som dertil udfordres, have vi troet at burde indskrænke os til visse alminde-

lige Anviisninger og Raad, saa meget mere, da med Hensyn til det Specielle i Udførelsen Meget nødvendig er afhængigt af locale og andre specielle Omstændigheder og maa beroe paa Vedkommendes egen Konduite. Hvad Anviisninger vi saaledes have troet i Almindelighed at kunne give Kammerjunkeren, have vi indbefattet i det hosfølgende Udkast, hvilket vi have anset for Pligt, forinden endelig Meddelelse skeer, foreløbigen at forelægge Deres Excellence for at fornemme, hvorvidt De maatte have Noget at bemærke eller maatte ansee noget Tillæg fornødent. Vi lade imidlertid efter Deres Excellences Anmodning besørge en Afskrift af de os tilstillede tvende Fortegnelser, hvilke vi derefter skulle give os den Ære at tilbagesende tilligemed den foranstaltede Afskrift.

Kjøbenhavn den 24de Marts 1827.

F. Münter.

Engelstoft.

Til Hans Excellence Hr. Geheimestatsminister Greve af Schimmelmann, Chef for det Kongelige Departement for de udenlandske Sager, Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd.

Udkast

til en Instruction for Hr. Kammerjunker Reedtz og den ham tilforordnede Medhjælper med Hensyn til det dem overdragne Hverv i München at undersøge, udvælge, lade afskrive og modtage adskillige Acter og Documenter, der have Hensyn til Kong Christian den Andens Regjerings Historie.

1. Det antages, at de Herrer, som dette Hverv er overdraget, have gjort sig og endvidere gjøre sig den Tids Historie nøie bekjendt, saavel med Hensyn til de politiske som kirkelige Anliggender, baade overhoved og fornemmelig i Norden, saaledes at de iforveien ere fortrolige med alle de Tidens Begivenheder, Forholde og mærkelige Personer, som de vedkommende Archiv-Documenter kunde angaae eller

have Forbindelse med, ligesom det ogsaa forudsættes, at de have den fornødne literære Kundskab om, hvad Actstykker og Documenter, Christian den Andens Regjeringshistorie vedkommende, allerede maatte være trykte og hvor. Det ansees tjenligt, at de i Forveien forfatte sig en chronologisk Liste over saadanne, for siden immer at have den ved Haanden. Ligeledes forudsættes, at de allerede have erhvervet sig den fornødne Øvelse i at læse Haandskrifter fra det femtende og sextende Aarhundrede i forskjellige Sprog.

2. Efter Ankomsten til München og de fornødne Aftaler med Vedkommende ansees det rettest først at begynde med, omhyggelig at gennemgaae samtlige Pakker, Fascikel for Fascikel, foreløbigen at optegne ethvert Document, og da med det Samme over disse Documenter successiv at forfatte en dobbelt Liste, den ene aldeles i chronologisk Orden, den anden efter Materierne, saaledes at i begge Lister ved ethvert Document anmærkes den Fascikel i Archivet, hvori det findes, og det No., hvorunder, ligesom ogsaa ved ethvert Document, hvorvidt det er autographum, Original eller Copie.

3. Ved Hjælp af disse Fortegnelser bestemmes nærmere, *hvilke* Documenter, være sig offentlige Actstykker, være sig Breve etc. bør afskrives in extenso eller ekstraheres i det væsentlige. I Almindelighed bør *Alt* afskrives eller ekstraheres, som ikke indeholder allerede trykte eller noksom bekjendte Ting. Ved Extracterne, hvor disse finde Sted, paasees, at det *Factiske* udhæves, og ikkun det forbigaaes, som ingen facta eller oplysende Omstændigheder indeholder.

4. Til at afskrive, hvad der bør afskrives, antages duelige og øvede Literati paa Stedet, hvilke arbeide under Kammerjunker Reedtz's stadige Tilsyn. At gjøre Extracter, hvor saadanne ansees tilstrækkelige, kunne fornemmelig overdrages den der gives Kammerjunker Reedtz til Medhjælper under dennes specielle Anviisning. Extracterne bør skee i Documenternes Grundsprog og med Bibeholdelse af ipsissima verba.

5. Enhver tagen Afskrift collationeres omhyggeligen med Originalen. Dette Arbeide overtage Kammerjunker Reedtz

og hans Medhjælper ganske selv. Naar et Document er collationeret, anmærkes paa samme, at Saadant er skeet.

6. Alle Afskrifter af Documenter ligesom ogsaa Extracterne af dem, der blot ekstraheres, maae være særskilte, hver for sig, og alle paa Folio-Blade.

7. Alle Afskrifter af officielle Actstykker og egentlige Documenter lægges, numererede, i chronologisk Orden efter Aarene. For ethvert Aar samles de i en egen Fascikel, i hvilken vedlægges en Fortegnelse paa de Documenter, der indeholdes i samme, under deres respective No. og med Angivelse af Sted og Datum.

8. Hvad derimod angaaer private Correspondenzer, da samles alle de Breve, som ere vexlede imellem to Personer, Tilskrift og Svar, i chronologisk Orden, efter foregaaende Collationering, i særskilte Pakker, enhver med tilsvarende Paategning, saasom: Breve mellem N.N. og N.N. fra (Aaret) til (Aaret) incl., No. 1-x, ligesom der ogsaa i enhver saadan Pakke lægges, paa samme Maade som efter No. 7, en Fortegnelse paa de Breve, der indeholdes i samme, under deres respective No., og med Angivelse af Sted og Datum.

9. Paa enhver Afskrift eller Extract maa nøiagtig anmærkes, om Originalen er paa Pergament eller Papir; om og da hvilket eller hvilke og hvordanne Seigl ere vedhængende eller paatrykte; samt hvorledes Udskriften in dorso lyder. Og af interessante Seigl tages Tegninger.

10. Forsaavidt nogle Documenter maatte forhen have været trykte, blive de sidste nøiagtigen at conferere med Archivstykkerne. Befindes de ved Collationering at være bleven meget incorrect aftrykte, tages fuldstændige Afskrifter; men i andet Fald vil det være tilstrækkeligt, at de vigtigste Berigtigelser noteres.

11. Af Documenter, Breve etc. i de vedkommende Fascikler, som angaae almindelige europæiske Anliggender eller Tidens Historie uden nogen videre Forbindelse med Christian den Andens eller Fædrelandets Historie tages kun Afskrifter eller gjøres Extracter, forsaavidt de indeholde noget hidtil Ubekjendt og derhos Mærkeligt.

12. Findes Concepter vedlagte Hoveddocumenterne afskrives eller ekstraheres kun de sidste.

13. Enkelte interessantere Autographa af vigtige og mærkelige Personer kunne copieres i Facsimile, hvilket uden Vanskelighed kan gjøres ved at belægge Originaler med gjennemsigtigt Oliepapir og paa det sidste at eftertegne den underliggende Skrift.

14. De velordnede Fascikler af de afskrevne eller ekstraherede, behørigen collationerede, Documenter bevares omhyggelig, indtil deres Hjemsendelse kan skee paa den Maade, som af det Kongelige Departement for de udenlandske Sager nærmere maatte blive bestemt.

IV.

Sekretær M. P. Hoass til gehejmestatsminister Ernst Schimmelmann, 25. juni 1827.

Egenh. orig.

Ew. Excellenz

wage ich wieder mit einem Briefe lästig zu werden, in der Hoffnung, dass die Zeilen, welche ich von Francfurt aus an Höchstadieselben zu adressiren mir die unterthänige Freiheit nahm, nicht ungnädig von meinem hohen Chef aufgenommen worden sind, und erlaube mir zugleich Ew. Excellenz um Vergebung zu bitten, wenn etwa meine Nachrichten durch die Briefe des Herrn von Reedtz überflüssig würden. –

Dienstag den 19ten Juni sind wir nach dem Bestimmungs-orte unserer Reise angekommen, und haben keine Zeit versäumt um uns an den Minister der auswärtigen Angelegenheiten mit dem Schreiben des Herrn Baron v. Lerchenfeld melden zu lassen. Zufälligerweise, ich weiss nicht wie, ob der Departements-Bote das Antwortschreiben des Ministers nicht zeitig abgegeben, oder ob man im Wirthshause es an uns abzuliefern vergessen hatte, wir bekamen erst die Ant-

wort des Freyherrn v. Zentner, nachdem der Zeitpunkt schon vorüber war, um welchen er bestimmt hatte uns zu empfangen. Wir wandten uns indessen an den General-Secretair des Departements, an wen wir auch einen Brief von Herrn v. Lerchenfeld mit hatten, und das Unglück wurde so redressirt, dass wir bereits den folgenden Tag die Ehre hatten Seine Excellenz aufzuwarten. Freyherr v. Zentner ist zugleich Minister der Justiz und des Hauses, aber die Diplomatie ist sein eigentliches Fach gewesen. Seine Excellenz verwies uns an den Minister des Innern, Grafen von Armanberg, der schon durch eine Note vom Departement von unserer Ankunft in Kenntniss gesetzt war. Den folgenden Freitag, den 22ten, haben wir denn, nachdem der Minister uns schriftlich davon benachrichtiget hatte, mit ihm gesprochen, und sind durch ihn an den Freiherrn von Freyberg anempfohlen worden. Dieser, ein Jugendfreund des jetzigen Königs, hat die sehr bedeutenden Staats-Archive unter sich, die man nicht ohne die daselbst herrschende Ordnung zu bewundern durchsehen kann. Er hat uns sodann die Paquete sehen lassen, welche die geschichtlichen Schätze bewahren, und wenn ich nicht ein zu voreiliges Urtheil abgäbe, möchte ich wohl glauben, dass sie in der zu diesem Behuf bestimmten Zeit für den uns angegebenen Zweck benutzt werden können. Doch wage ich nicht etwas bestimmtes hierüber zu sagen, ehe wir die Arbeit selbst angefangen haben, welches wir nächstens hoffen und wünschen zu können.

Der König ist seit dem 23sten zurück; reiset aber in acht Tagen wieder ab, und zwar, wie es verlautet, ins Bad nach Brüchenau, und nach Achaffenburg, wo er die Gegenden sehr lieb haben soll.

Ich werde nicht genug sagen können, mit welcher Zuverlässigkeit und Höflichkeit man uns hier entgegengekommen ist, so wie überhaupt der Character der Nation im ganzen ein gutmüthiges und gefälliges Gepräge hat.

Ich unterlasse nicht Ew. Excellenz davon zu benachrichtigen, dass ich den Brief, welchen ich für den Herrn Dtor. v. Hauch in Francfurt durch den Herrn Baron v. Pechlin be-

kommen habe, ihm nicht habe überreichen können, da der Herr Doctor bereits abgereiset war. Da ich in dem von mir gegebenen Empfangschein habe anführen müssen, dass ein Wechsel im Briefe wäre, habe ich mir den Rath des Herrn v. Pechlin ausgebeten, was ich mit dem Briefe, in dem Falle wo ich bin, zu thun habe.

Mit tiefster Ehrfurcht und Hochachtung hat ich die Ehre mich zu unterzeichnen Ew. Excellenz unterthänigst gehorsamster Diener

München d. 25. Juni 1827.

Hvass.

Seiner Excellenz dem Grafen von Schimmelmann, Geheimer-Staatsminister, Chef des Departements der auswärtigen Angelegenheiten, Ritter des Elephantenordens p. p. p.

V.

H. C. Reedtz til biskop Fr. Münter, september 1827 (1).

Egenh. orig. i Kgl. Bibliotek, Ny kgl. Saml. 1698, 2°.

Høiærværdigste, Høivelbaarne Hr. Biskop.

Idet jeg tager mig den Frihed at tilskrive Dem disse Lini-er, vover jeg at benytte en Tilladelse De godhedsfuld gav mig ved min Afreise fra Kiøbenhavn, og at jeg ikke allerede tidligere har gjort dette, er skeet af Frygt for, at mit Brev ikke maatte antræffe Dem, der sædvanlig i Sommermaanederne er fraværende paa Embedsreiser. Nu derimod tør jeg vente, at Deres Høiærværdighed befinder Dem i fuldeste Velgaaende i Hovedstaden, og at Deres Tid endog vil tillade Dem fremdeles at virke for vore archivalske Undersøgelsers Fremme, for hvilke De allerede har udrettet saa meget. Af Hr. Etatsraad Engelstoft vil Deres Høiærværdighed formo-

(1) Brevet er med biskop Münters hånd påtegnet: »Beantvortet d. 20. October 1827«.

dentlig have erfaret, at vores Arbeide har faaet en betydelig Tilvæxt og Udvidelse, derved at vi af Rigsarchivaren erholdt tilsendt noget over 100 Pergaments Documenter af største Vigtighed, og med hvis Værd jeg strax skal have den Ære at gjøre Dem nærmere bekiendt. Disse Documenter ere for største Delen danske eller Svenske, hvorfor vi selv have maattet copiere dem, og derhos ere de af saa betydeligt Omfang, at de have kostet os megen Tid og Arbeide (omtrent 5 til 6 Uger). Vores hele Ophold her er beregnet paa høist 4 Maaneder, uden at der var tænkt paa denne betydelige Forøgelse, og uden hvilken jeg ogsaa troer at hiint Tidsrum ville have været tilstrækkeligt. Nu derimod er dette langt fra at være Tilfældet, saa meget mere som den til Afskrivning anviste Sum er alt for indskrænket. Dersom ingen nye Midler anvises til dette Øiemed, og det er Departementets Villie, at jeg skal reise hiem, saasnart de 4 Maaneder ere udløbne, da tør jeg sige vores Sendelse vil kun have naaet sit Maal paa en meget ufuldkommen Maade. Det er umuligt til den Tid at fuldføre Arbeidet efter en nogenlunde antagelig Plan, da Alt ikke engang vil kunne blive giennemsøgt og udvalgt, end-sige copieret og extraheret tilbørligen. Vel har Secretær Hvass, der agter at blive her Vinteren over, lovet, at dersom vores Arbeide ikke skulle kunne bringes til Ende i den bestemte Tid, ville han gjerne fuldføre samme. Men ikke at tale om, at han neppe vil kunne gjøre det, uden at der ogsaa anvises ham Penge til Afskrivere, saa vil udentvivl Eenheden i Behandlingen for en Deel tabes, da jeg ikke kan for-tænke ham i, om han udfører dette vidtløftige, besværlige og stundom trivielle Arbeide efter en forkortet Maalestok, naar der ikke gives ham noget særegent Emolument. Med en Sum af 300 til 400 Specier, som i intet Tilfælde skal overstiges, tør jeg forpligte mig til, at fuldføre vores Arbeide efter den os antagne Plan. Nøiagtigen kan jeg ikke bestemme, hvor mange Uger mit Ophold her vil forlænge sig over den bestemte Tid, dog formoder jeg at 5 à 6 Uger ere til-tilstrækkelige. Det store Antal Afskrivere der nu ere beskæftigede maa holdes i uafbrudt Virksomhed, hvilket vil op-sluge en Deel af Capitalen. Dog er jeg moralsk overbeviist

om, at noget af den, maaskee ikke saa liden en Deel, vil kunne opspares, men jeg har troet ikke at burde gjøre min Beregning for knap; og hellere vil jeg selv tilskyde det Manglende, dersom det skulle blive nødvendigt, end endnu oftere at anholde om Tilskud. Med denne Post har jeg ogsaa skreven til H. Ex. Grev Schimmelman, og støttende mig paa de samme Grunde, som jeg nu har været saa fri at forelægge Deres Høiærværdighed, har jeg anholdt hos H. Ex. om, at han ville udvirke dette Tilskud hos Kongen. Af Deres Høiærværdigheds Interesse for hele Sagen, og af Deres Yttring ved min Afreise, at man formodentlig nok ville kunne udvirke en Forøgelse af den bestemte Capital, der næppe ville være tilstrækkelig, tør jeg haabe, at De vil forunde min Begiering Deres Understøttelse saavel hos Grev Schimmelman som i fornødent Fald hos Kongen. Vel veed jeg hvor ubehageligt det er, at maatte bede og forlange, og nær havde denne Betragtning holdt mig tilbage; men saa meget Kiærlighed har jeg for det mig anbetroede Hverv og tillige saamegen Ærgierrighed, at jeg ønskede det hele Arbeide skulle udføres, efter een Plan saa hensigtssvarende som jeg formaaer. – Fornemmelig troer jeg, at det taler for min Begiering, at da Midlerne vare beregnede paa et mindre Arbeide, maae de ogsaa forøges med dette. Endnu engang; jeg tør vel haabe, at Deres Høiærværdigheds Interesse for Sagen vil bringe Dem til, ikke alene at tilgive mig min Dristighed, men ogsaa til at anvende Deres formaae Indflydelse.

Jeg er beroliget ved den Overbeviisning, at jeg har gjort i denne Henseende hvad jeg kunde, i det jeg har anmodet Deres Høiærværdighed at optræde som Talsmand for en Sag, for hvilken De allerede har virket saa Meget.

En anden Pligt iler jeg nu med at opfylde, den at gjøre Deres Høiærværdighed Rede for, hvad vi have funden, hvad vi vente at finde, Maaden hvorpaa vi arbeide, hvad Hielp vi have ved Arbeidet m. m.

Næsten troer jeg, at de sidst fundne Documenter bør ansees for de vigtigste. Her have vi nemlig over 100 vel vedligeholdte Originaler, alle ældre end Christian II Landflygtighed, nogle endog af Christoffer af Bayern. Udentviwl er det

disse Documenter Christian II førte med sig ved sin Bortreise, og som Behrmann rigtigen formodede maatte findes i et bayersk Archiv. Alle Documenter, der bevise Christians Ret til den nordiske Throne findes her, hans Haandfæstning, Stockholms Capitulation, flere Hyldninger af de Svenske, Danmark og Norges Forening i Bergen af 1450, nogle høist interessante Lehnbreve af Carl V, endvidere Christians Ægteskabscontract, Buller af Leo X, Afladsbreve af A. Arcembold, Breve fra Henrik VIII, Cardinal Wolsey osv. osv. De 172 Fascikler, vi egentlig vare sendte at undersøge, ere af meget forskiellig Værdi. Af største Interesse er Christians egenhændige Brevvexling med Dronningen. Stundom findes endog 3 Brev til hende fra samme Dag. Man seer hvor uindskrænket hans Tillid til hende har været. Meget mærkelig er et Brev fra Henrik Slaghek til Kongen, med en Beretning om hvorledes han har forsvaret Stockholm mod den Forræder Gustav Erikson, i Vinteren 1523–24. Det mangler ingenlunde paa andre vigtige Actstykker, saasom et Opraab af Kongen til de nordiske Rigers Undersaatter af 1526, et andet af Erkebispens af Trundhiem osv. Ligeledes er her en stor Mængde vigtige Brevvexlinger mellem Kongen, fremmede Fyrster, de danske Adelsmænd og Ministre, der havde ledsaget den afsatte Konge i Landflygtigheden. Men her møder ofte Vanskeligheder ved at bestemme, hvorvidt disse Brevvexlinger skulle afskrives, ekstraheres eller ikke benyttes. Thi en stor Mængde af Brevene have i og for sig aldeles ingen Betydning, men kunne maaskee erholde samme, naar de bringes i Forbindelse med andre Materialer. Jeg har gjort mig til Regel, at afskrive alle de Breve, der enten oplyse eller kunne bidrage til at oplyse historiske Begivenheder, de i denne Periode forekommende Personers Character, eller som kunne tiene til Bidrag til Sædernes Historie. Af sidste Grund har jeg ladet copiere flere Fortegnelser paa Boskab, Klæder, Smykker m.m., adskillige Køkkensedler m.m. Derimod har jeg troet at kunne forbigaae alt, hvad der blot har Privatinteresse, og der ingen Indflydelse har havt. Der findes hele Pakker af Qvitteringer, Tiggerbreve, Privatskrivelser med Lykønskninger osv. Disse Sager ere for-

bigaaede, dog er af hvert Slags bleven taget nogle Afskrifter for at vise de Former, der iagttoges paa den Tid. Og denne Fremgangsmaade tør jeg haabe vil vinde Deres Høiærværdigheds Bifald. I det Hele tør jeg vente at vore lærde Historikere ville være tilfredse med Udbyttet vi ville bringe hiem; det har overgaaet mine Forventninger. Vel ere endnu enkelte Punkter ikke tilstrækkelig oplyste, medens andre findes næsten til Væmmelse hyppig omtalte og beskrevne; men der vil paa den anden Side dog være saa meget nyt og vigtigt at saa godt som et nyt Lys vil oprinde over Christians Historie fra 1523 til 30, og at meget i hans tidligere Historie vil blive nærmere bestemt.

I Begyndelsen havde vi megen Vanskelighed ved at finde delige Copister; nu beskæftiges paa vores Contoir i det mindste 6 dagligen. For det meste er det mit Arbeide at giennemgaae hver Pakke, og at udsøge hvad der skal copieres og hvad der skal ekstraheres, hvilket sidste Arbeide Hvass har paataget sig. Siden confererer jeg hvad der er copieret, dog confererer Hvass de Afskrifter, som jeg har giort, og vexelviis. Paa denne Maade troer jeg at den største Vished for vores Copiers Paalidelighed opnaaes. Af Hielpemidler indeholder Bibliothekerne her kun lidet for os; men at hvad her er, staaer til vores Disposition, skyldte vi fornemmelig Deres Høiærværdigheds Brev til Akademiet. Den fornemste Hielp have vi funden i Rigsarchivaren, Kammerherre, Baron v. Freyberg, der med den største Forekommenhed og Beredvillighed har lettet os vort Arbeide. Ham maae vi takke at den hele Skat er bleven os overlat til Afbenyttelse; ham er det, der har funden og strax meddeelt os de senere Documenter; de første Afskrivere har han skaffet os; han har indrømmet os et stort Værelse i Archivet, hvortil vi have Nøglen; han har laant og skaffet os Bøger og andre Hielpemidler; kort sagt, det er en Mand som de danske Historikere maae betragte med Taknemmelighed, og uden hvem Hvass og jeg ville have funden langt større Vanskeligheder at bekæmpe med langt færre Midler. Freyberg er lige saa lærd som tjenstvillig. Efter Kongens Opfordring holder han Forelæsninger her ved Universitetet over »Geschichte der ständ-

ischen Verfassungen und der Ständen«, hvilke Forelæsninger de unge Prindser maae bivaane.

Ved min Afreise paalagde Deres Høiærværdighed mig at erkyndige mig, om De, som Medlem af Akademiet, ikke erholdt et Exemplar af dets Skrifter. Da Præsidenten Schelling er fraværende har jeg intet bestemt Svar kunnet erholde, men Thiersch lader mig haabe, at ingen Vanskeligheder skulle findes herved.

De Breve hvormed Deres Høiærværdighed har bæret mig til Planck og Kreutzer, har jeg overbragt; begge bade sig anbefalede i Deres Erindring saavel som Geheimeraad Kopp fra Mannheim, der har været her nogen Tid. Han spurgte meget efter Lindberg og forbavdes over de Efterretninger jeg maatte give ham.

Deres Høiærværdighed ville maaskee godhedsfuld hilse alle Bekiendter og Velyndere fra mig, og især anbefale mig til Etatsraad Engelstoft. I det jeg endnu engang beder Dem undskylde min dristige Begiering, og beder Dem at ville modtage Forsikringen om min mest uindskrænkede Høiagtelse og Taknemmelighed forbliver jeg

Deres Høiærværdigheds
ærbødigste Tiener

Reedtz.

München September (1) 1827.

VI.

H. C. Reedtz til biskop Fr. Münter, 8. november 1827 (2).

Egenh. orig. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1698, 2°.

München d. 8. November 1827.

Høivelbaarne, Høiærværdige, Høistærede
Hr. Biskop.

(1) Af et hamborgsk poststempel fremgår det, at brevet har været i Hamborg 29. september.

(2) Brevet er med biskop Münters hånd påtegnet: »Beantv. 1. Dec. 1827« og må altså være besvaret denne dag.

Af Deres Høiærværdigheds Brev (1) var det først, at jeg erholdt Underretning om Udfaldet af den af mig indgivne Forestilling. Saa megen Tak jeg skylder Dem for Deres kraftige Medvirken og den overordentlige Godhed De beviste mig ved at tilskrive mig, saa megen Tak er jeg Dem ogsaa personlig skyldig for den Interesse De har skienket mig, ved at gjøre mig opmærksom paa den amerikanske Gesandts Ankomst. Af Etatsraad Dankwart har jeg erfaret, at jeg desuagtet kan blive her indtil Tilendebbringelsen af vore Under søgelser, saasom den anden Sag ingen Hast udkræver.

Deres Høiærværdigheds mig anbetroede Commissioner har jeg søgt at udrette. Dog maa jeg bemærke at Siebenkees, ved Universitetets Forflyttelse hertil, gik af, og nu opholder sig, hvis jeg mindes ret, i Regensburg. Biskop Streber har jeg endnu ikke truffen, derimod har jeg talt med Schelling, der ret meget beder sig anbefalet i Deres Erindring. Som Academiets Præsæs takker han paa det forbindtligste for Deres Høiærværdigheds Tilbud at ville lade en Afhandling indrykke i Selskabets Skrifter, kun bad han mig at gjøre Dem opmærksom paa, ikke at sende noget, som de ønskede hurtigen trykt, da han ei kunde indestaae for hvor snart Materialerne til et Bind vare samlede. Angaaende de af Academiets Skrifter, som Deres Høiærværdighed ønsker, erklærede han, at De var berettiget at erholde dem frit, hvilket ogsaa skal skee, naar De behageligst vil opgive fra hvilket Aar De mangler dem, og med hvilken Leilighed de ønsker dem befordret til Khvn. Dersom Deres Høiærværdigheds Bestemmelse herom kunde indtræffe her forinden min Afreise, ville Bøgerne lettelig af mig kunne besørges hiemsendt tillige med Afskrifterne af Dokumenterne.

Den af Deres Høiærværdighed forlangte Fortegnelse paa Baron Freybergs Skrifter er følgende: Älteste Geschichte von Tegernsee. München 1820, Ueber das öffentliche Gerichtsverfahren in Bayern. Landshut 1824, Die Löwenritter. München 1826, und die Stamsiser. München 1827 (tvende historiske Romaner af et eget Slags. De ere nemlig begge histo-

(1) Dette brev findes ikke i H. C. Reedtz' privatarkiv i RA.

riske, troe Fortællinger efter Dokumenter, hvis Sprog er bi-beholdt, men hvori en Kiærlighedshistorie er indvævet), Sammlung historischer Schriften und Dokumenten 1827 (3 Hefter), Geschichte der bayerischen Landstände. 2 Bd. under Pressen. Desuden har Freyberg to Gange vunden Academiets Præmie. Nylig har jeg erfaret følgende om Foranledningen til at den bayerske Regiering har givet den danske Underretning om Tilværelsen af de Dokumenter der nu beskæftige os. – Den forrige Rigsarchivar fandt nemlig disse Sager, der vare for største Delen i ham ubekjendte Sprog. Han anmeldte dette for Academiet, der udnævnte et af dets Medlemmer, Overconsistorialraad Heintz, til at undersøge Papirerne. Heintz, bekiendt af flere historiske Arbeider, hvoraf han har foræret mig nogle, forlangte en i de nordiske Sprog bevandret Medhielper, og som saadan blev ham tilforordnet et andet af Academiets Medlemmer, den lærde Schmeller (forhenværende Premier-Lieutenant), Gräters Ven. Disse to Mænd have i Forening udarbeidet den Fortegnelse over Dokumenterne, som Deres Høiærværdighed kiender. Heintz agter at benytte, i et Værk han vil udgive, de Bidrag han har funden til den tydske Reformationshistorie. Han har sagt mig, at hans Mening var, at største Delen af de ofteomtalte Dokumenter burde overlades til Danmark, imod at erholde som et Vederlag de til den bayerske Historie henhørende Actstykker vi maatte have. Forresten har jeg ikke kunnet gjøre nogen Brug af denne Erklæring, da hverken nogen af de bayerske Ministre eller Freyberg i fierneste Maade have yttret sig herom; da mine Instructioner ikke indeholde noget om, at jeg skulle indlade mig i en saadan Underhandling, og da jeg endelig tvivler paa, at vi ere i Besiddelse af Actstykker til den bayerske Historie, som blot nogenlunde kunne ansees som et Vederlag. Dersom ellers H. M. Kongen skulle være sindet at give Heintz og Schmeller et Beviis paa sin Naade og Tilfredshed med det Arbeide de have paataget dem, nærmest for vores Skyld, troer jeg at Medailleværket ville være en kiærkommen Gave for Heintz og den store Udgave af Snorro eller nogle andre Islandica for Schmeller.

Med vores Arbeide her, troer jeg, at vi blive ferdig om 3 høist 4 uger. Noget af det interessanteste der er her, er upaa-tvivlelig Correspondancerne Kong Christians Afsættelse og Flugt angaaende. Brevene herom ere saa talrige og saa detaillerede at et ganske nyt Lys opgaaer over denne Begivenhed, Ove Bille, Lage Urne, ja saa godt som enhver dansk Adelsmand fra den Tid viser sig uden Forbeholdenhed i denne kritiske Periode, alle Lidenskaber, alle Intriger kunne forfølges med den største Klarhed. Selv til Kongens Charakteristik ere her de mærkeligste Bidrag, og det bliver mig stedse mere og mere ubegribeligt hvorledes Behrmann har kunnet opfatte Christian saaledes som han har giort. Materialernes høie Interesse har opvakt hos mig den heftigste Lyst til, hvis Tilladelse forundes mig, og hvis Tiden gives, at arbeide paa en Historie af Christian fra 1523 til 1532. At in-tet Materiale af nogenlunde Vigtighed er bleven forsømt af os, tør jeg haabe, kun maa jeg tilføie at Tiden og det over-maade store Antal af derhen hørende Papirer har giort mig det umuligt at forfølge den norske Historie i samme Detail som den danske. Dette er navnlig Tilfældet med Erkebiskop Oluf og det Trondhiemske Capitels Historie, dog er alt hvad der har almindelig Interesse, eller hvor Danmark har med-virket, bleven taget med. Jeg har saa meget mere troet at kunne giøre dette, som her komme nogle Svenske, udsendte af Regieringen for at undersøge de samme Akter som vi. Dersom de ikke ville benytte de omtalte norske Sager, da ville de neppe finde 4 Dages Beskæftigelse, saasom her kun er en halv Snees Sverrig directe angaaende Dokumenter, hvilke desuden allerede af os ere copierede. Til Johan Vedze, Electus til Lund's Historie ere her mangfoldige Bi-drag, som alt ere afbenyttede.

Deres Høiærværdighed ville behageligst overbringe alle mine Venner og Velyndere, og navnlig Etatsraad Engels-tofts og Professor P. E. Müllers Familie mine ærbødige Hils-ner. Fornemmelig turde jeg bede Dem være overbeviist om den ubegrændsede Høiagtelse og Taknemmelighed med hvilken jeg forbliver for stedse Deres Høiærværdigheds

ærbødige Tiener

Reedtz.

VII.

Kammerjunker H. C. Reedtz til Departementet for de udenlandske Sager, 22. marts 1828.

Egenh. orig. (påtegnet 566 pr. d. 28. April 1828).

Hermed giver jeg mig den underdanige Frihed at tilstille det Høikongelige Departement Resultaterne af det mig i Forening med Hr. Legations-Secretær Hvass allernaadigst anbetroede Arbeide: Afskrifter og Extracter (fordeelte i 18 Fascikler tilligemed Fortegnelserne) af Originalerne i det kongelig bayerske Rigsarchiv, Kong Christian II Portræt, og mit underdanige Regnskab over de mig, i Anledning af nærværende Mission, betroede Summer.

Med Hensyn til Copierne og Extracterne, da har jeg her paa Stedet ordnet og registreret dem efter en af Hr. Biskop Münster og Hr. Etatsraad Engelstoft billiget Plan, som jeg derfor tør vente vil finde det høie Departements Bifald. Hvad Indholdet af disse Dokumenter og den Nytte de kunne medføre for den danske Historie angaaer, da skønner jeg ikke rettere end at, saaledes som jeg i mine tidligere Indberetninger har yttret, deri indeholdes særdeles meget Nyt og Vigtigt. Et ganske nyt Lys opgaaer over Christian II For drivelses, Landflygtigheds og norske Expeditions Historie, og en meget betydelig Lacune i Danmarks Historie, fra Slutningen af 1522 til 1532, opfyldes saaledes, tildeels endog paa det allerfuldstændigste. Samlingen indeholder desforuden betydelige Bidrag til Danmarks ældre, og især til den danske Statsforfatnings Historie, ligesom der ogsaa findes meget henhørende til Sverrigs, Tydsklands, ja endog til Europas almindelige Historie. Interessen af disse Papirer forhøies derved, at mange iblandt dem ere egenhændige Breve af Datidens mægtigste Fyrster og berømteste Mænd. Fortegnelsen udviser dette tilstrækkeligen, ligesom der og, for nogenlunde at bøde paa Afsavnet af Originalerne, er taget Facsimiler af de berømteste Personers Haandskrifter. Paa den anden Side maa det beklages, at, endog efter at disse

det bayerske Rigsarchiv Skatte ere undersøgte og benyttede, endnu ikke saa ganske faa Momenter i Christian II Historie trænge til nærmere Oplysning, som kun kan ventes af Opdagelsen af andre, endnu ubekjendte Kilder; og dette er især Tilfældet med Christian II Ungdoms og Regierings Historie, hvortil nærværende Samling indeholder saare lidt.

Det medfølgende Portræt af Christian II er en Copie af Lucas Cranachs Original, som eies af Baron Simon Eichthal i München. Baronen havde ikke alene den Godhed at overlade mig original Maleriet for at copieres; men han bad mig ogsaa ved min Ankomst til Kiøbenhavn at anmelde for det høie Departement, at, hvis Kongen af Danmark skulle ønske at besidde dette original Portræt af en af Allerhøistsammes Forfædre, ville han prise sig lykkelig ved at turde nedlægge det for Hans Majestæts Fødder. Jeg troer at opfylde min Pligt, ved at bringe dette Tilbud, paa hvis Modtagelse jeg naturligviis ikke har kunnet indlade mig til det høie Departements Kundskab.

Ligesom Legations Secretær Hvass og jeg under vort Ophold i München nøde den naadigste Modtagelse og Behandling fra Kongen af Bayern og de bayerske Statsministeres Side, saa have vi især mødt den største Forekommenhed af Baron v. Freyberg, Kammerherre, Ridder af St. Georgs Orden, og bayersk Rigsarchivar m.m. Denne Mand nøiedes ikke med at overlade os et eget Værelse i Archivet, men han betroede os endog Nøglen til samme, han skaffede os fra Bibliothekerne de nødvendige litterære Hielpemidler, de første Afskrifter besørgede han for os i Archivet; og overalt han viste os al den Tieneste og Velvillie der stod i hans Magt som Archivar og som Lærd. Idet Pligt og personlig Taknemmelighed mod denne almindelig høiagtede Mand af tvinger mig dette Vidnesbyrd, ville det høie Departement i denne Anledning muligen tage i Overveielse, hvorvidt det maatte finde det passende at foreslaae Baron Freyberg til Hans Majestæts Naade.

Til foreløbig at ordne og registrere Dokumenterne i det bayerske Rigsarchiv, som hørte til Christian II Historie, ud-

nævnte det kgl. bayerske Akademi tvende af dets Medlemmer, Historikeren Overconsistorialraad Heintz og Sprogforskeren Premier-Lieutenant v. Schmeller. Da disse tvende Mænd, alene for Danmarks Skyld, have maattet foretage sig betydelige og vanskelige Undersøgelser, og de desuden ved flere Leiligheder have ydet os velvillig Bistand, saa haaber jeg at vinde det høie Departements Bifald, naar jeg underdanigst vover at andrage paa, at dem af Hans Majestæt, som et Naadens Tegn, maatte foræres nogle af de Værker, der ere trykte paa offentlig Bekostning, og navnlig til Overconsistorialraad Heintz Beskrivelsen over de kongelige Mynter og Medailler og til Premier-Lieutenant v. Schmeller den store Udgave af Snorro, samt Videnskabernes Selskabs Ordbog, eller lignende Værker som det høie Departement maatte ansee for passende.

Forhaabende at Resultaterne af vores Misson og vores ufuldkomne Bestræbelser ved dette Arbeide nogenlunde maatte svare til det høie Departements Forventninger og Fordringer, vover jeg tillige at yttre det Ønske, hvis Opfyldelse jeg i saa Henseende ville ansee for min største Lykke, at det høie Departement maatte finde mig værdig til at bruges ved disse Akters Udgivelse eller Bearbejdelse, alt paa den Maade som Høistsamme nærmere maatte bestemme.

underdanigst

Kiøbenhavn, den 22. Marts 1828.

Reedtz.

Til det Høikongelige Departement for de udenlandske Sager.

VIII.

Biskop Fr. Münter og professor L. Engelstoft til Departementet for de udenlandske Sager, 10. maj 1828.

Orig. med egenh. underskrifter (påtegnet 630 pr. d. 11. Mai 1828).

Det Kongelige Departement for de udenlandske Anliggender har behaget ved gunstig Skrivelse af 3die d. M. med Bilage deels at underrette os om, at og hvorledes det Ærinde, som var overdraget Kammerjunker Reedtz og Legations-

secretair Hvass med Hensyn til Afskrivning eller Extrahering af de Documenter til Kong Christian II Historie, der befinde sig i det Bayerske Rigsarchiv, samt Afskrifternes Hidsendelse m.v., angaaende hvilket Foretagende meest hensigtssvarende Udførelse vi i sin Tid, efter den dertil af velbemeldte Departement givne Anledning, have havt den Ære at meddele vore Tanker, deels at ville erfare vor Formening om: 1. Hvor de af Kammerjunker Reedtz afleverede 18 Fascikler med Afskrifter og Extracter af fornævnte Documenter tilligemed de tilhørende Fortegnelser m.v. meest hensigtsmæssigt bør opbevares, 2. Hvilke af de under Spørgsmaal værende Documenter og Papirer fornemmeligen maatte egne sig til i sin Tid ved Trykken at bringes til offentlig Kundskab, 3. Hvorvidt de af Kammerjunker Reedtz som Erkjendtlighedsbeviser for Oberconsistorialraad Heintz og Premierlieutenant v.Schmeller foreslaaede Værker maatte ansees for de meest passende, eller hvilke andre lignende mueligen kunde bringes i Forslag.

Hvad det *første* Spørgsmaal angaaer, da synes de vedkommende Documenter og Papirer os helst at burde, efter Afbenyttelse, deponeres i det Kongelige Geheimearchiv baade som det Sted, med hvis øvrige Archivalia de efter deres Indhold nærmest synes at burde forenes, og som det, hvor Originalerne, hvis de vare forblevne her i Landet, rimeligviis nu vilde være vedlagte. Og vilde da det Samme formeentligen være det Retteste med Hensyn til den Samling af Actstykker til Kong Christian II Historie, som jeg, Münter, har ved Hans Kongelige Høihed Prinds Frederik af Nederlandenes Naade erholdt i Gjenpart fra dette Riges Archiver, og som jeg herved giver mig den Ære at tilbyde som Supplement til den fra det Bayerske Rigsarchiv tilveiebragte Samling.

I Henseende til det *andet* Spørgsmaal skulde vi, da vi, for at kunne afgive en speciellere Betænkning, maatte nøie gennemgaae den hele Samling, og dette vilde medtage en længere Tid, tillade os foreløbigen at indskrænke os til følgende almindelige Bemærkninger:

1. at *Alt* det i Afskrifter og Extracter medbragte forekommer os at være af saadan Vigtighed eller Interesse for

Kong Christian II's og den Tids Historie, at det, maaskee paa enkelte Undtagelser nær, fortjener at bekjendtgjøres ved Trykken;

2. at dog efter vor Formening en Forskjel kunde være at gjøre i Henseende til Bekjendtgjørelsesmaaden saaledes, at alle Diplomer og Actstykker og hvad ellers maatte have fortrinlig diplomatisk og historisk Vigtighed, saasom overhoved hvad der indeholdes i de 5 første Fascikler, maatte udgives i en egen, chronologisk ordnet, Hovedsamling, derunder tillige indbefattede og paa behørige Steder indlemmede de vigtigste af de forømmeldte hidhørende Documenter fra nederlandske Archiver; men derimod hvad der efter sit Indhold enten er af en underordnet Vigtighed eller Christian II Historie mindre umiddelbart vedkommende, saasom en Deel af de Breve, der nærmest betræffe private Anliggender og adskillige af de i 18de Fascikel indeholdte Miscellanea, maatte afsondres fra denne Hovedsamling, for efterhaanden at meddeles i det »Danske Magazin«, til hvis Plan dette just vilde svare;

3. at Udvalget af de Stykker, som skulde indlemmes i Hovedsamlingen, og Afsondringen af dem, der kan forbeholdes »Danske Magazin«, nærmere kunde foretages ved Mænd, til hvilke det Kongelige Departement maatte ville overdrage Saadant, hvorved vi tillade os at henstille, som efter vor Formening passende og hensigtsmæssigt, at Hans Excellence Geheimestatsminister Malling, som Kongelig Historiograph, anmodedes om at være den første i en saadan Comité og Kammerjunker Reedtz tillige tiltraadte samme;

4. at, naar saadant Udvalg og Disposition var foretaget, og nærmere Beretning og Forslag i denne Anledning var Departementet forelagt, den umiddelbare Besørgelse af Trykningen, saavel som Udarbeidelsen af den Forklaring angaaende Samlingen, med hvilken dens Udgivelse maatte ledsages, med videre til Udgivelsen selv henhørende, overdroges til Kammerjunker Reedtz som den, der baade formedelst sine historiske Indsigter og videnskabelige Dannelse i Almindelighed, som og formedelst sit fortrolige Bekjendtskab med disse Materialier i Særdeleshed maa ansees frem

for andre dertil skikket og beqvem, hvorved Kammerjunker kunde forbeholdes Raadførsel og Overlæg med de Mænd, som det Kongelige Departement maatte finde sig foranlediget til at overdrage noget almindeligt Tilsyn med dette Foretagendes Udførelse.

I Henseende til det *tredie* Spørgsmaal skulde vi allerærbødigst yttre vor Formening derhen, at vi finde Kammerjunker Reedtz's Forslag passende, dog at vi troe at burde henstille til det Kongelige Departement, om Oberconsistorialraad Heintz, foruden det for ham i Forslag bragte Værk »Beskrivelse over danske Mynter og Medailler i den Kongelige Samling« maatte skjænkes den senere af Professor Ramus udgivne »Catalog over græske og romerske Mynter« i samme Myntsamling, og om Lieutenant v. Schmeller ikke, foruden et Exemplar af den danske under Videnskabernes Selskabs Bestyrelse udgivne Ordbog og den Kjøbenhavnske Udgave af Snorro Sturlesons norske Kongers Historie, hvilken udgjør 3 Bind i folio, endnu maatte tilsendes de øvrige senere udkomne 3 Bind af de norske Kongers Historie med tilhørende Register etc. til det Hele, hvorved han vilde erholde dette meget vigtige Værk fuldstændigt.

Endnu ansee vi det, saavel efter Sagens Anledning i Almindelighed, som med Hensyn til de af os i sin Tid efter det Kongelige Departements Ønske meddeelte Anviisninger, for Pligt at tilføie, at vi, da og efterat vi have taget foreløbig Notiz af den Samling af Afskrifter og Extracter, som Kammerjunker Reedtz har bragt tilbage med sig, ikke kunne andet, end med særdeles Agtelse erkjende den Iver, Flid og Nøiagtighed, hvormed han og Legationssecretair Hvass have udført det dem betroede Hverv, og saaledes gjøre os en Fornøielse af at yttre vort Ønske om, at deres Bestræbelser og Tjeneste af det Kongelige Departement maa vorde anseet med en for dem opmuntrende Tilfredshed.

De tilstillede Bilage følge herhos tilbage.

Kjøbenhavn den 10. Mai 1828.

F. Münter.

Engelstoft.

Til det Kongelige Departement for de udenlandske Anliggender.

Kammerjunker H. C. Reedtz til kongen, 8. Marts 1830.

Egenh. orig. (påtegnet: 323/1830).

Kammerjunker Reedtz indberetter allerunderdanigst om Udgivelsen og Trykningen af historiske Dokumenter Kong Christian II vedkommende.

Til Kongen.

Efterat jeg var vendt tilbage fra det mig, i Forening med Legationssecretair Hvass, allernaadigst overdragne Hverv, at tage Afskrifter og Udtog af de i det Bayerske Rigsarkiv værende, og den danske Historie angaaende Dokumenter, blev Frugten af vores forenede Bestræbelser deponeret i Deres Majestæts Geheime Arkiv. Fra det Kongelige Departement for de udenlandske Sager havde jeg den Lykke at erholde Communicationen af et allerhøieste Rescript, af 24de Mai 1828, hvorved Deres Majestæts allernaadigste Tilfredshed med Udfaldet af min Sendelse blev mig tilkiendegivet; og ifølge Allerhøistsammes Befaling, blev mig tillige overdraget at udgive de af disse Akter, det maatte finde passende at offentliggiøre, i hvilken Anledning jeg skulde henvende mig til Deres Majestæts Historiograph Geheime Statsminister Malling [som] erholdt samtlige fra München bragte Afskrifter og Extracter udleverede fra Geheime Arkivet, og han beholdt dem hos sig indtil henimod Slutningen af sidstforløbne Sommer, da han sendte dem til mig, med Anmodning om at jeg vilde meddele ham mine Ideer om en Plan til disse Dokumenters Udgivelse.

I Efterlevelse heraf giennemgik jeg paa ny Akterne, og førend jeg bragte mit Udkast paa Papiret, havde jeg nogle Samtaler med Geheime Statsministeren, der, faa Dage før sin Død, billigede mit Forslag og forlangte det skriftligen for i denne Anledning at indkomme med en allerunderdanigst Forestilling. Overeensstemmende med denne af ham billigede Plan, behagede Deres Majestæt, da hans Dødsfald ind-

traf, allernaadigst at paalægge mig, directe til Allerhøist-samme at indkomme med en allerunderdanigst Indberetning over denne Gienstand, hvilken Pligt jeg allerede for længere siden skulde have havt den Lykke at opfylde, dersom Deres Majestæt ikke allernaadigst havde villet, at Udfaldet af Professor Lundh's Bestræbelser, om i München at faae den danske Andeel af disse Originaldokumenter udleveret, skulde oppebies.

Da imidlertid, som det er Deres Majestæt allernaadigst bekiendt, disse Akter vel af det Bayerske Hof ere extraderede, men formodentlig endnu nogen Tid vil medgaae, forinden Delingen og Udleveringen kan tilendebringes med det Svenske Hof, vover jeg nu allerunderdanigst at frembringe Nedenstaaende, i Anledning af den mulige Udgivelse af nogle af disse Akter.

I nær historisk Forbindelse med de fra München bragte Afskrifter og Extracter staaer en anden, men betydelig mindre Samling af Afskrifter af Documenter, Kong Christian II angaaende, som Biskop Münter, omtrent paa samme Tid, har erholdt af Nederlandske Arkiver, og som han har afgivet til det Kongelige Geheime Arkiv. Samtlige saavel fra München, som fra Nederlandene erholdte Aktstykker angaae næsten udelukkende Kong Christian II, og de faa Oplysninger til en ældre Perodes Historie de indeholde staae i saa liden Forbindelse med de Øvrige, at de neppe passende kunne udgives med dem, men mere synes at egne sig til, da de dog intet Heelt danne, at udgives fragmentarisk, forsaavidt de fortiene at komme til offentlig Kundskab. Dette vil ogsaa kunne skee paa en passende Maade, og uden nogenksomhelst Udgift, da det Kongelig Danske Selskab for Fædrenelandets Historie og Sprog, hvoraf jeg har den Ære at være et Medlem, baade er villigt til og ønsker, efterhaanden at optage dem i det af samme udgivne Danske Magasin, hvori de da, saavidt jeg i allerdybeste Underdanighed kan skiønne, paa en hensigtssvarende Maade ville opbevares og bringes til offentlig Kundskab.

De øvrige, til Christian II og hans Tids Historie hørende Dokumenter staae derimod i en saa nær indbyrdes Forbindelse, og indeholde saa mange nye og vigtige Data, ikke

alene til hans og de nordiske Rigers, men selv til Europas Historie, at deres samlede Udgivelse synes høist ønskelig. Aarsagerne til at Kongen maatte forlade Danmark i 1523, hans senere næsten 9-aarige Ophold, snart i Tydskland, snart i Nederlandene, hans Forsøg paa atter at gienvinde Thronen, og navnlig hans Expedition til Norge, ere fornemmelig de Punkter, hvorover disse Akter kaste et ganske nyt Lys, hvilket bliver af saa meget større Vigtighed, da under hiin Periodes Kamp mellem Christian II og Frederik I, mellem Katholicismen og Protestantismen, mellem Adelen, Geistligheden og de øvrige Stænder, saavel i Danmark, ligesom samtidigen i hele Europa, de følgende stadig fremskridende Forhold udviklede sig. Fuldstændigen at udgive alle disse Dokumenter synes neppe at være nødvendigt eller hensigtsmæssigt; derimod troer jeg i allerdybeste Underdanighed, at, naar er passende Udvalg skal giøres, og alt hvad der fortæner at komme til offentlig Kundskab skal udgives, da vil en saadan Samling udgiøre mellem 40 og 50 nogenlunde tæt, men dog smukt trykte Ark. Hertil kommer, at adskillige af de mærkeligste Fyrsters og andre historiske Personers Haandskrifter vel burde følge med i Facsimiler, hvilke maaskee bedst kunde giøres paa det Kongelige Steentrykkeri. Det vilde være nødvendigt at alle Aktstykker aftrykkes i Originalsproget, og med den originale Ortographie. At vedføie Oversættelser vilde vel alt for meget forøge Værkets Omfang og Priis, og synes neppe heller nødvendigt, da et saadant Værk nærmest er bestemt til lærd Brug og ikke til almindelig Læsning; derimod troer jeg allerunderdanigst, at der, hvor Anledning gives, bør vedføies historiske Noter og forklarende Sprogbemærkninger, samt fuldstændige Registre og en Indledning, hvori Papirernes tidligere Skiebne fortælles, og der giøres Rede for den ved Udgivelsen fulgte Plan. Værket vilde vel mest passende faae til Titel: *Historiske Aktstykker til Danmarks og Kong Christian II's Historie, fornemmelig fra Aarene 1523 til 1532, af Bayerske og Nederlandske Arkiver.*

Et Værk af et saa betydeligt Omfang, om end i Tidens Løb dets Oplag vil kunne ventes udsolgt, lover dog, for en Forlægger, saa liden øieblikkelig Fordeel, at der neppe vil findes en Boghandler, som paa sin egen Bekostning vil forlægge

det. De herværende betydeligste Boghandlinger, til hvilke jeg derom har henvendt mig, have i det mindste undslaaet sig for et saadant Foretagende, med mindre der tilbødes dem saadanne Vilkaar, at de ikke alene sikkredes for enhver Risiko, men selv erholdt alle Omkostninger fuldkommen godtgjorte.

Der synes derfor kun at være Haab om at bringe Udgivelsen af dette Værk istand, naar Deres Majestæt allernaadigst maatte være sindet, at understøtte det. Jeg troer derfor i allerdybeste Underdanighed at burde anføre Omkostningerne som kunne antages at medgaae herved. Dersom Oplaget ansættes til 500 Exemplarer, hvoraf nogle (omtrent 50) paa Velinpapiir, vilde Trykningen af hvert Ark med Papiir komme paa 15 Rigsbankdaler Sedler; følgelig naar det høieste i Anslag bragte Antal af Ark, nemlig 50 skulde trykkes, for hele Værket 750 Rigsbankdaler. Endnu maatte beregnes hvad Steentrykspladerne og Hefningen kunde koste, hvilket sandsynligviis vilde beløbe sig til 100 eller 150 Rigsbankdaler, saa at samtlige Omkostninger neppe ville overstige 900 Rigsbankdaler. Dersom Prisen af et enkelt Exemplar ansættes til 6 Rigsbankdaler, hvilket vel ikke var for høit, saa vilde alle Udgifter være dækkede, saasnart 150 Exemplarer vare solgte; og en saadan Afsætning kan vel i nogle Aars Løb antages som rimelig.

Skulde det allernaadigst behage Deres Majestæt, at lade Udgivelsen af bemeldte Dokumenter besørge ved mig, vover jeg allerunderdanigst at tilføie, at, da det vilde falde mig vanskeligt alene herved at varetage det Fornødne, og især at besørge Correcturen, vilde jeg herved behøve en Hielp. Deres Majestæt har allernaadigst tilladt mig, for Allerhøistsamme at bringe Legationssecretair Hvass i allerunderdanigst Forslag, til at assistere mig ved denne Udgivelse, hvortil han ogsaa er villig og fortrinlig skikket, formedelst det nøie Kiendskab han fra sine Arbeider i München har til disse Dokumenter.

Kiøbenhavn, den 8de Marts 1830

allerunderdanigst

Reedtz.

Kammerherre H. C. Reedtz til Departementet for de udenlandske Sager, 22. november 1842.

Egenh. orig. (påtegnet (for neden): 2103. pr. d. 25 Novmbr. 42; (for oven) ad No. 2947. J 1842 F. D.).

Det Kongelige Departements gunstige Skrivelse af 11te f. M. har jeg havt den Ære at modtage, medens jeg befandt mig paa en Reise i det Slesvigske, skilt fra alle mine Papirer, uden hvilke det ikke var mig muligt, at meddele den af det Kongelige Departement begierede Underretning. Selv en rum Tid efter min Ankomst til mit Hiem og først for ganske nylig indtraf hertil alle mine Effecter, og blandt disse mine Papirer, og tør jeg i Betragtning af denne Omstændighed forvente gunstigst undskyldt, om jeg først idag seer mig istand til at besvare ovenmeldte ærede Skrivelse.

Det vil være i det Kongelige Departements gunstige Erindring, at efterat jeg havde fuldført den mig i Forening med Legationssecretair Hvass i Aaret 1827 allernaadigst anbefoede Sendelse til München, for af det derværende Kongelig Bayerske Rigsarchiv at tage Afskrifter og Udtog af de sammesteds opbevarede historiske Actstykker, henhørende til Kong Christian II's Historie, og efterat de indsamlede Afskrifter og Udtog vare blevne afleverede til det Kongelige Geheime Archiv, blev det mig ved allerhøieste Resolution af 13de Marts 1830 allernaadigst overdraget, at udgive et Udvalg af denne Samling, hvilket Udvalg antoges at ville udgiøre omtrent 40 til 50 Ark i Quarto. Til Bestridelsen af de med Trykningen og Udgivelsen forbundne Omkostninger, beregnede til et Oplag af 500 Exemplarer bleve endvidere allernaadigst anviiste paa Fondet ad usos publicos 900 Rbd. Ifølge heraf forberedede jeg mig ved temmelig omfattende Studier til dette Arbejde, og udkastede, efter at have raadført mig med de kyndigste Lærde en Plan til Udgivelsen. Da jeg selv, om jeg hertil kunde have anvendt min hele Tid, umulig ene kunde have overkommet det hele Arbejde, og navnlig Copialierne og Correcturlæsningen, der for

den fornødne Nøiagtigheds Skyld maatte besørge af flere, anholdt jeg hos det Kongelige Departement om, at der maatte gives mig en Medhjælper, hvortil Legationssecretair Hvass blev udseet af samme, og hvortil han ogsaa ved sit fortrinlige Kiendskab til Samlingen var fortrinlig egnet. Vi skrede derfor i Forening til Planens Udførelse og antog Bogtrykker Qvist til at besørge Trykningen. Saavel i Betragtning af de med et saa omfattende Foretagende forbundne Omkostninger som til Indkiøbet af det til hele Oplaget fornødne Papir af fortrinlig Qvalitet og til Anskaffelsen af Typer saae jeg mig, for at paaskynde Trykningen, nødsaget til at udbetale Bogtrykker Qvist, til forskellige Tider, af de paa Fondet ad usos publicos anviiste 900 Rbd., 500 Rbd., saaledes som gunstigst vil erfares af hans herfor udstedte medfølgende Modtagelsesbeviis. Af bemeldte 900 Rbd. har jeg endvidere erholdt udbetalt 250 Rbd., som jeg har anvendt, deels til at besørge de til Stikning eller Litographering fornødne Facsimiler, deels til det nødvendige Apparats Anskaffelse og for Udførelsen af Copialia og andre uomgængelige Arbeider. De Qvitteringer jeg i sin Tid for sidstnævnte Sum har ladet mig meddele af Vedkommende, beklager jeg meget, uagtet al Eftersøgen, ikke at have kunnet gienfinde mellem mine Papirer, og føler jeg mig, efter denne Mangel paa Orden, forpligtet til, naar det Kongelige Departement maatte behage at forlange det, at refundere sidstbemeldte Sum, hvorom jeg i sin Tid forventer mig gunstigst Ordre meddeelt.

Imidlertid begyndtes paa Trykningen, og bleve ogsaa, efter en som jeg troer særdeles nøiagtig Correctur, i Slutningen af Aaret 1830 og Begyndelsen af 1831 henved et halvt Snees Ark trykte, da jeg just til den Tid blev allernaadigst udnævnt til Secretair i det Kongelige Departement. Den Virksomhed til hvilken jeg saaledes blev kaldet var, og har under hele min Tienstetid været saa omfattende og uafbrudt, at jeg troer tillidsfuldt at turde beraabe mig paa det Kongelige Departements eget Vidnesbyrd om, at der kun levnedes mig saare ringe om overhovedet nogen Tid til litteraire Bibeskieftigelser. Da Legationssecretair Hvass kort efter entledigedes af det Kongelige Departement og forlod

Kiøbenhavn, og jeg derved mistede den eneste paalidelige Hielp jeg havde ved Arbeidet, saae jeg mig, tillige ved forøgede Embedsforretninger, nødsaget til aldeles at afbryde det. Dette har jeg imidlertid ikke gjort uden derom, endog-saa gientagne Gange, til forskjellige Tider, at underrette det Kongelige Departements høie Chef og dertil at erholde hans Approbation. Jeg har desuagtet ved forskjellige Leiligheder henvendt mig til de kyndigste Lærde, for at erfare, hvorvidt der maatte være en yngre Historiker, der var duelig og skikket til i Forening med mig at besørge Udgivelsen, men mine Efterforskninger i saa Henseende have ikke ledet til noget tilfredsstillende Resultat, vel ogsaa paa Grund af, at lige saa lidet som jeg selv har været eller nogensinde har tænkt paa at blive remunereret for dette Arbeide, ligesaa lidet kunde jeg aabne en duelig Medhielper, som i Betragtning af mine Embedsforretninger, maatte paatage sig den største Deel af Arbeidet, nogen bestemt Udsigt til et passende Honorar.

Da Udgivelsen saaledes var standset paa ubestemt Tid, uden at jeg kunde øine Muligheden til et vist Tidspunkt igien at beskæftige mig med samme, har jeg troet af de hos mig bevarede Afskrifter, i enkelte Tilfælde at turde meddele Historikere een eller anden af dem attraaet Oplysning, og saaledes har jeg, da Professor Altmeyer fra Brüssel opholdt sig i Kiøbenhavn, og denne grundige Kiender af hiin Tidsalders Historie, ved det Kongelige Departements egen Medvirkning havde erholdt Tilladelse til, at benytte de vigtigste Kiøbenhavnske Archiver, ikke troet at burde negte ham, at gjøre sig bekendt med det Væsentligste af den omhandlede Samling og at tage Afskrifter af enkelte for ham særdeles interessante Actstykker, noget hvorved den intenderede Udgivelse af Acterne intet kunde tabe af sin Værd, da der kun er bleven ham givet Adgang til at excerptere et Udvalg af Samlingen og til at tage Gienparter af ganske enkelte Actstykker under mit Tilsyn.

At jeg efter i en Række af Aar aldeles, men ufrivilligen ikke at have kunnet beskæftige mig med denne Samlings Udgivelse, skulde være egnet til umiddelbart at fuldføre det standsede Arbeide, der desuden fra min Side vilde udkræve

omfattende og anstrængende Efterstudier vil det Kongelige Departement sikkert ogsaa erkiende ikke at kunne være Tilfældet, selv om jeg til den Ende paa længere Tid kunde opholde mig i Hovedstaden.

I hvor levende jeg end maa beklage, at det ikke har været mig muligt, i sin Tid, da jeg var i Besiddelse af det fornødne Kiendskab til den Tids Historie og Detailler af Samlingens Indhold, at tilendebringe dette Arbeide, tør jeg med Fortrøstning see hen paa, at min Tid og min Virksomhed i det Kongelige Departement har været bedre anvendt i den Kongelige Tienestes Interesse; og i hvor interessant end den omhandlede Samling kan være i historisk Henseende, tør jeg dog ikke lade være ubemærket, at den har tabt endeel af sin Vigtighed, efterat en stor Deel af Originalerne fra München er bleven indlemmet i Danske Archiver, og efterat en Deel af Resten ved Svenske og Norske Lærde er bleven bragt til offentlig Kundskab.

underdanig
Reedtz.

Palsgaard ved Horsens den 22de November 1842

Til det Kongelige Departement for de udenlandske Sager.

XI.

Kammerherre H. C. Reedtz til Departementet for de udenlandske Sager, 13. januar 1843.

Egenh. orig. (påtegnet: 77 pr. d. 16 januar 43).

I allerærbødigst Giensvar paa det Kongelige Departement for de udenlandske Sagers gunstige Skrivelse, af 3die dennes, betræffende de af mig i Forening med Legationssecretair Hvass i sin Tid af det Kl. Bayerske Rigsarchiv i München hiembragte Copier og Udtog af historiske Documenter og Actstykker henhørende til Kong Christian II's Historie, til lade jeg mig herved at melde, at jeg umiddelbart før min Afreise fra Kiøbenhavn i nysafvigte Efteraar til Høibemeldte

Departements Archiv har afleveret alle de hos mig beroende herhen hørende Papirer, med Hensyn til hvilke jeg, fiernet fra samme, og efter i en Række af Aar ikke at have kunnet sysle med dem, ikke seer mig istand at oplyse noget nærmere, og — at Oplaget af de af hiin Samling allerede trykte Ark saavel som det til hele Oplaget fornødne Papiir beroer hos den af mig i min foregaaende Skrivelse omtalte Bog- og Nodetrykker Qvist i Kiøbenhavn. Palsgaard den 13de Januar 1843.

Reedtz.

Til det Kongelige Departement for de udenlandske Sager.

XII.

Dr. Chr. H. Kalkar til Finansdeputationen, 12. januar 1843.

Egenh. orig. (påtegnet: No. 92 J. 1843 F. D.): Finansdept. Sag 567/1843.

Det vil være det høie Finantscollegium bekjendt, at Under tegnede paa den Udenlandsrejse, som det lykkedes mig i afvigte Aar at foretage, havde til Hensigt at samle utrykte og ubekjendte Documenter, henhørende til Danmarks Historie i Reformationstiden, navnlig til Christian den Andens. Min Forventning er i denne Henseende gaet i Opfyldelse og har jeg Udsigter til at kunne udgive en Samling af utrykte Aktstykker angaaende hiin Periode; men for at fuldstændiggjøre hiin, ønskede jeg gjerne at lade afbenytte de Documenter, der af det Münchenske Archiv findes her under Navn af den Reedtziske Samling og for Øieblikket er i det udenlandske Departements Værge, men saavidt jeg ved, tilhører det Kgl. Finantscollegium. Det er derfor min underdanigste Bøn, at det høie Collegium gunstigst vilde tillade mig at afbenytte og aftrykke enkelte Documenter af hiin Samling til Christian den Andens Historie; da jeg tidligere, paa Fyens Stifts litteraire Selskabs Vegne har besørget Udgivelsen af saadanne gamle Documenter til Publikums Tilfredshed, saa haaber jeg ogsaa, hvis det maatte tilstedes

mig at tage Afskrifter af enkelte af hine Aktstykker, at kunne tilfredsstille de Fordringer, som i saa Henseende kunne gøres.

Kjøbenhavn, d. 12. Jan. 1843.

Underdanigst

Kalkar,

Dr. theol. et phil.

Overlærer ved Odense Kathedralskole.

Til den kongelige Finantsdeputation, Kbhv.

XIII.

Chr. Molbech til Finantsdeputationen, 24. januar 1843.

Egenh. orig. (påtegnet: No. 215. J. 1843. F. D.): Finantsdept. Sag 567/1843.

Det er blevet mig bekendt, at Hr. Kammerherre Reedtz, som for 10–12 Aar siden paa Kongelig Bekostning, tilligemed daværende Secretair Hvass, var sendt til München, for enten at opnaae Afstaaelsen af den i Baiern opdagede store og vigtige Samling af originale Documenter til Kong Christian den Andens Historie, især under hans Landflygtighed, eller at besørge nøiagtige Copier af de vigtigste af disse Brevskaber, og efter noget over et Aars Ophold i München hiembragte et betydeligt Udvalg af bemeldte Documenter i nøiagtige og verificerede Afskrifter, nu aldeles har opgivet det Forehavende, at udgive den Samling af *originale, hidtil utrykte Actstykker til Christian II. Historie*, saavel efter de Münchenske Archiv-documenter, som efter herværende Archiv-kilder, hvortil ham var bevilget allernaadigst Understøttelse af Finantserne. Det er mig ligeledes bekendt, at Kammerherre Reedtz har afgivet den hele Samling af de copierede Münchenske Documenter, bestaaende af 18 Fascikler med henvend 1100 Nummere, til midlertidig Bevaring i det udenlandske Departements Archiv; ligesom jeg endelig ogsaa har hørt, at Overlærer Dr. Kalckar i Odense, der i denne Tid søger Understøttelse af det Kgl. danske Videnskabernes

Selskab til Udgivelse af endeel Breve og Actstykker, Christian den Andens Ophold i Nederlandene, og visse Forhandlinger, Kongens Anliggender vedkommende, som han i Brüssel har samlet, tillige attraaer at erholde den hele Münchenske Documentsamling udlaant til Brug ved bemeldte hans forehavende Arbeide.

Det er i den Anledning jeg tillader mig, allerærbødigst at indstille Følgende til den høie Finantsdeputations gunstige Opmærksomhed og Betænkning. Allerede i en Række Aar har jeg jævnlig mundtlig forhandlet med Kammerherre Reedtz om at han, da det syntes som andre Forretninger hindrede ham fra at fortsætte det begyndte vigtige Værk, Udgaven af en Diplom- og Documentsamling til Christian den Andens Historie, vilde, til sin egen Lettelse, forene sig med en Anden om dette Arbeide, hvortil jeg da tilbød ham min egen Hielp, forsaavidt som en saadan overhovedet maatte være ham ønskelig eller behagelig. Han gik ei allene med megen Fornøielse ind paa mit Forslag; men meddeelte mig ogsaa allerede for 6 eller 7 Aar siden hvad der af bemeldte Værks 1ste Afdeling (bestemt til at indbefatte de egentlige *historiske Actstykker*) var trykt (No. 1–29) tilligemed en Registratur over Samlingen. Imidlertid forbeholdt han sig, naar hans Embedsforretninger gave ham Leilighed dertil, nærmere at ville overlægge med mig, hvorledes min Medvirkning til bemeldte Arbeide, efter den af ham lagte Plan, bedst kunde iværksættes. En saadan Leilighed aabnede sig dog ikke for ham; og i det jeg ofte, med virkelig Sorg over flere uheldige og mislykkede Forhold, som fandt Sted ved den hele Münchenske Sag, Christian den Andens Archiv angaaende, heller ikke sielden høiligen har beklaget, at et saa vældigt og vel begyndt Foretagende, som den Reedtziske Udgave af en høist vigtig Documentsamling til den mærkværdige Konges Historie skulde drages saa længe ud, at Værket stod i Fare for at døe i Fødselen, hvorved de betydelige, derpaa anvendte Bekostninger reent vilde være spildte, havde jeg dog haabet, i al Fald at blive den, til hvem Hr. Kammerherre Reedtz vilde henvendt sig med nogen Meddelelse eller Forslag angaaende Værkets videre og endelige

Skiebne, inden han ganske opgav det, eller lod det af Andre, selv Udlændinge, benytte.

Allerede for 25 Aar siden (1817) udgav jeg mit »Bidrag til en Charakteristik af Kong Christian II. og hans Regiering« (Maanedsskr. Athene IX. Bd. siden paa ny udgivet i mine samlede Smaaskrifter 1ste Bd.) et historisk Arbeide, som er optaget med meget Bifald, og som jeg selv ikke kan frakiende sit Værd, uagtet jeg nu maa betragte enkelte Partier deraf fra en mere modnet historisk Dømmekrafts Standpunkt. Jeg tør ogsaa nære det Haab, at jeg, saavel ved hün *Indledning* til Christian II. Historie (som den vel ei upassende kan kaldes), som ved historisk Arbeide fra senere Aar, har lagt for Dagen, at jeg vilde være i Stand til, saavel at paatage mig Fortsættelsen og Fuldførelsen af den Reedtziske Kilde-Samling, som Bearbejdelsen af disse og andre ubenyttede Materialier til Christian den Andens Landflygtigheds Historie (hvortil jeg ogsaa selv besidder en Samling afskrevne Documenter i det Britiske Museums Bibliothek i London) til en historisk Skildring af bemeldte Periode i den ulykkelige Konges Historie, eller betydelige Bidrag til en saadan.

Jeg maa endvidere tillade mig at bemærke, at Dr. Kalkar til Udgivelsen af de af ham i Brüssel samlede Actstykker – et Skrift, hvis Størrelse han angiver at blive omtrent 20 Ark – umuligen kan have Brug for den hele Münchenske Samling af henved 1100 Breve og Documenter, hvoraf en stor Deel vedkomme Pengelån og andre private Smaasager, ja en Deel slet ikke henhører til Kongens Landflygtigheds-Periode; ligesom og, at denne store og vigtige Document-samling egentlig vel maa betragtes som tilhørende det Kgl. Geheime-Archiv, hvorfra, efter en hidtil giældende archivalisk Grundlov, Documenter og Brevskaber aldrig *udlaanes*. Men, selv uden Hensyn hertil, vilde jeg, paa Grund af det Ovenanførte, tillade mig allerærbødigst at andrage for den høie Finantsdeputation, og indstille til Sammes gunstige Anbefaling paa høiere Sted:

Om det, paa Grund af mine tidligere Forhandlinger med Kammerherre Reedtz, og Arbeider i Christian den Andens Historie, maatte overdrages mig, som en fuldkommen pas-

sende Anvendelse af den Tid, jeg hertil kan vinde fra mine Embedsforretninger, paa saadanne historiske Arbeider, hvortil Hans Majestæt Kongen, i Anledning af min nyelige Entledigelse som Medlem af Theaterdirectionen, allernaadigst yttrede, at Han ønskede, jeg vilde henvende min Hovedvirksomhed, 1.) at gjøre mig nøie bekendt med den hele Münchenske Documentsamling, hvilket formeentligen bedst kunde skee, naar 3 til 4 Fascikler ad Gangen maatte betroes mig til Giennemsyn paa det store Kongelige Bibliothek, hvor samme imidlertid kunde bevares; 2.) At indgive en Beretning herom til den Kongel. Finantsdeputation – hvilket inden 8–14 Dage efterat dette Giennemsyn begyndtes, vil kunne skee. 3.) At afgive Erklæring over, hvad der af bemeldte Samling, naar Dr. Kalckar nøiere opgav de specielle Materier, hvortil han ønskede Oplysninger eller Documenter, kunde være at meddele ham af Samlingen i Afskrifter; naar han ikke hellere foretrak, selv at benytte dem her paa Stedet; og endelig 4.) at indkomme med en nærmere Betænkning, om og hvorledes et for vort Fædrelands Historie og historiske Literatur saa vigtigt og hæderligt Værk, som den af Kammerherre Reedtz begyndte Kildesamling til en Deel af Christian II. Historie, kunde være at fortsætte og bringe til Ende; om endog ei i en i det Udvortes saa splendid Skikkelse, som den, hvori Værket er begyndt, saa i en langt mindre bekostelig Udgave, til hvilken jeg mueligen kunde skaffe Udvei til en yderligere Formindskelse i Udgifterne, naar Værket, med offentlig Understøttelse, kunde udkomme i Rækken af de Arbeider, jeg besørger udgivne for den Danske Historiske Forening.

Kiøbenhavn den 24de Jan. 1843.

allerærbødigst

C. Molbech

Til den Kongelige Finants-Deputation.

XIV.

Kammerherre H. C. Reetz til gehejmestatsminister Heinrich Reventlow-Criminil, 1. maj 1843.

Egenh. orig.

Hochgeborner Herr Graf, Hochzuverehrender Herr Geheime-Staatsminister.

Auf die Gewogenheit fussend, wovon Ew. Excellenz mir so manche Beweise zu geben geruht haben, erlaube ich mir selbige nochmals in Anspruch zu nehmen, indem ich mich persönlich an Sie wegen der im verehrlichen Schreiben des Kl. Departements vom 22sten v.M. erwähnten Lücken in der durch mich besorgten Sammlung von Abschriften historischer Urkunden aus dem Münchner Reichsarchiv wende. Es wird ohne Zweifel Ew. Excellenz bekannt sein, dass ich bei meiner Rückkunft aus Bayern im Jahre 1828, die vollständig geordnete Sammlung an das Kl. Geheime Archiv abgab, dass sie mir indessen später, um die Herausgabe einer Auswahl der wichtigsten Urkunden zu besorgen, ausgeliefert wurde; dass ich aber durch Umstände, die ausserhalb meines Bereiches lagen, von der Beendigung dieser Arbeit abgehalten werden bin.

Inzwischen verblieb die Sammlung unter meiner Obhut, und ich verwarhte sie in einer in meinem Zimmer stehenden Kiste, die in den späteren Jahren nur in den seltenen Fällen geöffnet wurde, wenn ich während einer Abwesenheit von Copenhagen die Sammlung in das Departement bringen liess, oder wenn irgend ein Gelehrter über diesen oder jenen Punkt Aufschliesse wünschte. Bei einer solchen Gelegenheit vermisste ich einmal einen Theil der Abschriften, ohne im Stande zu sein angeben zu können, wann und wie sie mir abhanden gekommen sind. Kaum weiss ich, ob ich glauben soll, dass sie etwa nur z. B. bei dem mehrmaligen Transport der Sammlung von meiner Wohnung nach dem Departement und zurück verlegt sind, oder ob ich vermuthen muss, dass sie mir, schon eine geraume Zeit, ehe ich ihr Ver-

schwinden entdeckte, durch einen ungetreuen Dienstboten, der mir einen bedeutenden Theil meiner Bibliothek, die er als Maculatur verkaufte, wie mehrere andere Gegenstände gestohlen hat, entwendet worden sind. Mein Verdacht und meine Bemühungen waren aber nicht hinreichend um den verlorenen Papieren auf die Spur zu kommen. Ew. Excellenz werden es, wie ich hoffe, erklärlich finden, dass ich über die Verstümmelung einer durch mich selbst zur Stande gebrachten Sammlung mismüthig, jede Lust mich mit derselben ferner zu beschäftigen verlor, und kaum gewagt habe den ganzen Umfang des Verlustes, den ich zu ersetzen mir wiewohl vergebens schmeichelte, vollständig zu ergründen.

Indem ich mit lebhaftem Bedauern erkennen muss, dass der vermisste Theil der Sammlung, während selbige mir anvertraut war, abhanden gekommen ist, gereicht es mir doch zu einigem Troste, dass dieser Verlust kein unersetzlicher ist, da die erwähnten Urkunden nur Abschriften von Originalen waren, die später vom Kl. Bayerschen Reichsarchiv abgegeben, und unter Dänische, Schwedische und Norwegische Archive vertheilt wurden, somit jetzt viel leichter als früherhin zugänglich sind. Unter diesen Umständen steht meine ganze Hoffnung dahin, Ew. Excellenz möchten sich bei Seiner Majestät dafür verwenden, dass Allerhöchstdieselbe mir erlaubten so viel als möglich den entstandenen Verlust zu vergüten, und dass es mir verstattet wurde, die mit der Münchner Mission und der beabsichtigten Herausgabe verbundenen Kosten zu refundiren und dergestalt die ganze vorhandene Ausbeute persönlich zu acquiriren. Nach der im Schreiben der Kl. Finanz-Deputation vom 7ten October v.J. enthaltenen Angabe, betragen sämmtliche Kosten der Sendung 4000 Rbth. und die Vorschusse zur Herausgabe 750 Rbth. also im Ganzen 4750 Rbth. Falls Seine Majestät allergnädigst geruhen möchten auf diesen allerunterthänigsten Vorschlag einzugehen, wurde ich in der zweiten Hälfte dieses Monats in Copenhagen eintreffen, um das nöthige wegen Ordnung dieser Angelegenheit zu besorgen. Wegen der verzögerten Herausgabe der wichtigsten Urkunden glaube ich mich jeder Verantwortlichkeit ent-

bunden, da wie Ew. Excellenz es selbst wissen werden und wie ich es jedenfalls leicht beweisen kann, meine Zeit und meine Kräfte anderweitig in Anspruch genommen worden sind. Möge dieser Vorschlag sich der vermögenden Verwendung Ew. Excellenz zu erfreuen haben und es mir dergestalt gelingen diese Angelegenheit zu beseitigen. Allein noch wichtiger ist es mir hiebei nichts von der günstigen Meinung zu verwirken, die Ew. Excellenz für mich zu hegen die Güte gehabt haben, und ich wage zu hoffen, dass Sie es mir nicht verdenken werden, wenn ich jetzt erst mit diesem Vorschlag hervorrücke, indem ich einerseits noch eine Aussicht zu erblicken glaubte die verloren gegangenen Papiere wieder zu finden, und ich andererseits, bevor ich mit dem, wenn auch lange beschlossenen Vorschlag hervortrat, auf die Mittel selbigen auszuführen bedacht sein musste.

Mit der innigsten Verehrung verharre ich

Ew. Excellenz
ganz gehorsamster Diener
Reedtz.

Palsgaard bei Horsens
den 1sten Mai 1843

Seiner Excellenz dem Geheimen Staatsminister, Herrn Grafen von Reventlow-Criminil, Grosskreutz vom Dannebrog und Dannebrogsmann, Chef des Kl. Departements der auswärtigen Angelegenheiten.

XV.

Kammerherre H. C. Reedtz til direktør F. C. Dankwart, 1. maj 1843.

Egenh. orig. i RA. Privatarkiver. Dankwarts papirer pk. 2: Breve fra Holger Chr. Reedtz (og hans moder) 1827-52.

Deres Excellence
ville tilgive om jeg først idag aflægger Dem min inderlig følte Taksigelse for Deres Brev af 31te Marts, der har glædet

mig usigeligt ved de beroligende Efterretninger om Deres Helbreds Tilstand, men frem for alt ved de fortsatte Beviser det indeholder paa Deres Godhed for mig. Gierne har jeg ønsket, hvilket jeg først nu kan, at tilmelde Deres Excellence, naar jeg ventede at have den Lykke atter at see Dem, og komme intet Uventet i veien vil det skee i den sidste Halvdeel af nærværende Maaned. Imidlertid beklager jeg meget ikke at kunde indskrænke mig til blot at meddele Deres Excellence dette, men tillige at burde underholde Dem med et fortrædeligt Anliggende, som den mangeaarige Bevaagenhed og Velvillie De har viist mig, gjør mig til Pligt ikke at fortie for Dem, og hvorom jeg maaskee tidligere havde giort Ret i at hente Raad hos den som saa ofte har ledet mig og stedse til det Bedste. Deres Excellence ville behage at erindre, at jeg Aftenen førend jeg forlod Dem paa Rundhoff modtog et Brev fra Deprt., hvori jeg opfordredes til nu at besørge Udgivelsen af de ved mig i Forening med Hvass fra München hiembragte Papirer betræffende Christian IIs Historie. Efter i saa mange Aar at være bleven bortdraget fra denne Gienstand kunde jeg naturligviis ikke føle synderlig Opfordring til at anvende mit Otium paa samme, og svarede jeg Deprt. i Overeensstemmelse dermed. Men desværre maa jeg bekiende, at foruden denne heelt naturlige Grund havde jeg endnu en anden, som indgiød mig end større Lede for hiin Gienstand.

Fra den Tid hine Papirer vare blevne mig udleverede for at besørge et Udvalg af dem udgivne, henstode de i en stor Kasse, som var indskudt under min Seng, og som i de senere Aar kun ved sieldne Leiligheder blev aabnet, f. Ex. naar jeg forlod Kiøbenhavn og Samlingen imidlertid blev bragt i Deprt., eller naar en Lærd ønskede een eller anden Underretning. Ved en saadan Leilighed savnede jeg eengang til min store Skræk endeel af Papirerne, og endnu i dette Øieblik veed jeg ikke om jeg skal troe, at den bortkomne Deel er bleven forlagt, ved Flytningen til eller fra Deprt., eller om den ikke snarere er bleven stiaalet af et utroe Tienestetyende, som længere Tid tilbage har fravendt mig foruden flere Sager, en Mængde Bøger, hvilke han solgte til Macula-

tur. Alle mine Eftersøgninger for atter at komme de bortkomne Papirer paa Sporet have ikke frugtet, men i det Haab at det endnu skulde lykkes mig, omtalte jeg ikke for nogen denne ubehagelige Sag. Hertil kom, at efterat samtlige Originaler senere fra Bayern vare udleverede til Fordeling mellem Danske, Svenske og Norske Archiver, havde alle de af mig besørgede Afskrifter, og saaledes ogsaa de bortkomne tabt endeel af Vigtigheden de ellers kunde have. Imidlertid skulde jeg vistnok inden jeg forlod Kiøbenhavn have forklaret mig over denne Gienstand, dersom det kunde have skeet med en anden end med Directeuren; og Grev Criminil saae jeg kun et Øieblik, ligesom han kom til Staden og jeg skulde forlade den. Hvad jeg vilde gjøre havde jeg vel besluttet, men i ethvert Tilfælde troede jeg ikke at burde forhaste mig dermed. Da imidlertid Deprt. nu har sendt mig en Fortegnelse over de manglende Copier, kan jeg ikke længere udsætte at forklare mig derover, og har jeg gjort det i et Brev til Grev Criminil, hvoraf jeg tillader mig at vedlægge en Afskrift. Maatte den Udvei jeg har valgt finde Deres Excellences Bifald, og De i det mindste finde den fuldkommen loyal, da er jeg fuldkommen trøstet over alle Sagens Ubehageligheder. Af Hiertet vil jeg ønske, at mit Forslag maa finde allerhøieste Bifald, og da haaber jeg faa Dage efter min forestaaende Ankomst til Kiøbenhavn, at gjøre Udvei for Summen qvæstionis, som rigtignok kunde være bedre anvendt. Skulde Omstændighederne føie sig saaledes, at Deres Excellence kunde komme til at bidrage til mit Andragendes Opfyldelse, haaber jeg De vil gjøre det, da jeg ikke øiner nogen anden fyldestgjørende Afgjørelsesmaade.

Min Moder er Deres Excellence uendelig taknemmelig for den Godhed, hvormed De erindrer hende og hvormed De fremdeles vil erindre hende.

Med den glade Udsigt snart at have den Lykke at see Deres Excellence igien, henlever jeg i største Respect.

Deres underdanige
Reedtz.

Palsgaard den 1ste Mai 1843.

XVI.

Kammerherre H. C. Reedtz til gehejmestatsminister Heinrich Rewentlow-Criminil, 27. maj 1843.

Hochgeborner Herr Graf, Hochzuverehrender Herr Geheime Staatsminister.

Mögen Ew. Excellenz den Ausdruck meines tief empfundenen Dankes für die Theilnahme empfangen die Sie mir in Ihrem geneigten Schreiben vom 19ten d.M. rücksichtlich der darin besprochenen Angelegenheit zu erzeigen geruth haben. Mit der aufrichtigsten Erkenntlichkeit weiss ich die Aeusserung des Bedauerns zu schätzen, womit Ew. Excellenz die Nicht Annahme meines allerunterthänigsten Antrages erwähnen, und freilich kann ich nicht ohne wahren Kummer, die von mir als allein befriedigend betrachtete Erledigung vereiteln sehen. Inzwischen würde ich mich unmittelbar nach Copenhagen beeilt haben, um Ew. Excellenz meinen Dank auszusprechen und aus Ihrem Munde zu vernehmen, welche die ferneren allerhöchsten Absichten Seiner Majestät des Königs rücksichtlich der bewussten Angelegenheit sind. Allein ein Unfall, der meine Mutter betroffen hat, zwingt mich diese beabsichtigte Reise wahrscheinlich noch etwa 14 Tage aufzuschieben. Möchten Seine Majestät so wie Ew. Excellenz, in Betracht der Umstände, die unfreiwillige Verzögerung zu entschuldigen geruhen.

Mit der tiefsten Verehrung verharre ich

Ew. Excellenz
ganz gehorsamster Diener
Reedtz.

Palsgaard bei Horsens
den 27ten Mai 1843.

Seiner Excellenz dem Geheimen Staatsminister und Chef des Kl. Departements der auswärtigen Angelegenheiten Herrn Grafen von Rewentlow-Criminil, Grosskreutz vom Dannebrog und Dannebrogsmann.